

Ulla Elsilä

**VALVOTUSSA KOEVAPAUDESSA JA YHDYSKUNTAPALVELUSSA OLLEI-
DEN ASIAKKAIDEN JA VIA VIS -VÄKIVALTATYÖN TYÖNTEKIJÖIDEN KOKE-
MUKSIA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA VIA VIS -VÄKIVALTATYÖSTÄ**

**VALVOTUSSA KOEVAPAUDESSA JA YHDYSKUNTAPALVELUSSA OLLEIDEN
ASIAKKAIDEN JA VIA VIS -VÄKIVALTATYÖN TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUK-
SIA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA VIA VIS -VÄKIVALTATYÖSTÄ**

Ulla Elsilä
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja
kehittäminen
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto, Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

Tekijä: Ulla Elsilä

Opinnäytetyön nimi: Valvotussa koevapaudessa ja yhdyskuntapalvelussa olleiden asiakkaiden ja Via Vis –väkivaltatyön työntekijöiden kokemuksia ja kehittämisehdotuksia Via Vis -väkivaltatyöstä

Työn ohjaaja: Kaisa Koivisto ja Liisa Kiviniemi

Työn valmistuslukuksi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 57 + 9

Via Vis –väkivaltatyö on Vuolle Settlementti Ry:n hallinnoima ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskeskuksen (STEA) kohdennetulla toiminta-avustuksella toimiva työmuoto väkivallan tekijöille Oulun seudulla. Via Vis –väkivaltatyössä kohderyhmänä ovat täysi-ikäiset kodin ulkopuolisen väkivallan tekijät tai henkilöt, jotka ovat huolissaan väkivaltaisista ajatuksistaan. Via Vis –väkivaltatyön tavoitteena on asiakkaan tekemän väkivallan väheneminen tai loppuminen kokonaan. Via Vis –väkivaltatyö tekee tiivistä yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa toimimalla muun muassa valvotun koevapauden toimintaveloittepaikkana ja yhdyskuntapalvelun palvelupaikkana tukien tuomiotaan suorittavan asiakkaan kuntoutumista. Opinnäytetyöni aihe on tullut esille Via Vis –väkivaltatyössä, jossa yhtenä tavoitteena on väkivaltatyön tutkiminen ja kehittäminen.

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Tutkimukseni tarkoituksena oli kuvailla, millaisia kokemuksia Via Vis –väkivaltatyön valvotussa koevapaudessa tai yhdyskuntapalvelussa olleilla asiakkailla ja Via Vis –väkivaltatyön työntekijöillä on Via Vis –väkivaltatyöstä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa kokemuksellista tietoa Via Vis –väkivaltatyöstä asiakkaiden ja työntekijöiden kuvaamana Via Vis –väkivaltatyölle ja Rikosseuraamuslaitokselle (RISE). Tutkimuksessa tuotettiin tietoa kuvaavilla kehittämisehdotuksilla siitä, miten Via Vis –väkivaltatyötä voitaisiin kehittää. Tutkimuksessa saatua tietoa tullaan hyödyntämään Via Vis –väkivaltatyön kehittämisessä. Aineistonkeruun menetelmänä oli haastattelu, sillä haastattelun tarkoituksena on osallistujien kokemusten kuuleminen. Tutkimusaineiston keräsin teemahaastattelulla, joka mahdollistaa osallistujien äänen kuulumisen ja näkökulmien esiin tuomisen. Haastattelu aineistot analysoin laadullisesti deduktiivisella ja induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksessa tuli esille, että Via Vis –väkivaltatyö on ennaltaehkäisevää työtä, jossa asiakkaan asiantuntijuus omasta elämästään otetaan huomioon. Via Vis –väkivaltatyö on asiakaslähtöistä työtä, jossa asiakkaalla on mahdollisuus ajan kanssa rakentaa luottamussuhdetta työntekijään. Tutkimuksessa tuli esille, että väkivallan ennaltaehkäisyssä merkittävää on palvelun tavoitettavuus ja saatavuus matalalla kynnyksellä. Henkilökunnan vaihtuvuus tai uusien ihmisten esimerkiksi opiskelijoiden tuleminen työskentelyyn mukaan haittaa työskentelyn edistymistä. Asiakkaiden tavoittaminen ennen kuin väkivallanteko on tehtynä, nähdään tutkimuksen mukaan haasteellisena.

Asiasanat: Via Vis –väkivaltatyö, kodin ulkopuolinen väkivalta, väkivallan ennaltaehkäisy, Rikosseuraamuslaitos

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Development and Management of Health and Social Care (90 cr), Master
of Social Services

Author: Ulla Elsilä

Title of thesis: The experiences and development proposals about Via Vis –against street violence from clients in supervised probationary freedom and community service and employees working for Via Vis –against street violence

Supervisors: Kaisa Koivisto and Liisa Kiviniemi

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 57 + 9

Via Vis – against street violence is managed by Vuolle Settlement registered association. It is financed by Funding centre for social welfare and health organizations. It is targeted for people who have used violence in the streets at some point and also for people who are worried about their own violent thoughts and behavior. The target for Via Vis –against street violence is to reduce or stop the violence made by the customers. Via Vis does close co-operation with Criminal Sanctions Agency for example by providing place for supervised probationary freedom and community service. The subject for my thesis has come out in Via Vis –against street violence, where one of the goals is to research and develop work against violence.

My research is qualitative research. The purpose of my research was to describe the experiences of the customers of supervised probationary freedom and community service and employees working for Via Vis –against street violence. One of the purposes was to produce experiential information about Via Vis described by the clients and employees to Via Vis –against street violence and to Criminal Sanctions Agency. The information was produced by describing how the Via Vis –against street violence could be improved. The gathered information will be used to improve Via Vis –against street violence. Material was collected by interviews. The purpose of the interviews was to hear the experiences of the participants. I gathered the material by theme interview because it enables the participants to get their opinions and voice heard. I analyzed the material of the interviews in quality deductive and inductive content analysis.

The research shows that Via Vis –against street violence is preventive work where the expertise of the customer is taken notice. Via Vis –against street violence is customer-oriented work where the client has the opportunity to build relationship of trust with employee. The study came up that to prevent violence it is important to get to the service easily and that it is available without doctor's referral. Changes among the employees and new people coming into working harms the progress. The study shows that reaching the clients before the violence is done is challenging.

Keywords: violence outside home, prevention of violence, Criminal Sanctions Agency

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	VÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY	10
2.1	Kansallisia ohjelmia	12
2.2	Väkivallan tekijöiden kanssa tehtävä väkivaltatyö	13
2.3	Valvottu koevapaus ja yhdyskuntapalvelu	14
3	VIA VIS –VÄKIVALTATYÖ TUOMIOTAAN SUORITTAVIEN ASIAKKAIDEN VÄKIVALLAN EHKÄISEMISEKSI.....	16
3.1	Väkivallan luokat	18
3.2	Asiakslähtöisyys	19
3.3	Luottamuksellisuus.....	20
4	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	22
5	OPINNÄYTETYÖN METODOLOGIA JA TOTEUTUS	23
5.1	Laadullinen tutkimus.....	23
5.2	Aineiston keruumenetelmänä teemahaastattelu.....	24
5.3	Tutkimuksen osallistujat ja aineiston kerääminen.....	25
5.4	Aineiston analysointi.....	27
6	TULOKSET.....	29
6.1	Työntekijöiden kokemuksia valvotussa koevapaudessa olleiden tai yhdyskuntapalvelusta suorittaneiden asiakkaiden kanssa työskentelystä	29
6.1.1	Via Vis –väkivaltatyö	29
6.1.2	Asiakslähtöisyys.....	30
6.1.3	Luottamuksellisuus	31
6.1.4	Väkivallan ennaltaehkäisy.....	32
6.2	Valvotussa koevapaudessa olleiden tai yhdyskuntapalvelua suorittaneiden asiakkaiden kokemuksia Via Vis -väkivaltatyöstä.....	33
6.2.1	Via Vis –väkivaltatyö.....	33
6.2.2	Asiakslähtöisyys	35
6.2.3	Luottamuksellisuus.....	36
6.2.4	Väkivallan ennaltaehkäisy	37

6.3	Haastateltavien ehdotuksia Via Vis –väkivaltatyön kehittämiseksi valvotussa koevapaudessa olevien ja yhdyskuntapalvelua suorittavien asiakkaiden palvelun parantamiseksi	38
7	TUTKIMUSTULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN KEHITTÄMISESSÄ	41
8	POHDINTA	43
8.1	Tutkimustulosten vertaaminen aikaisempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen	43
8.2	Tutkimuksen eettiset kysymykset	45
8.3	Tutkimuksen luotettavuuskysymykset	46
8.4	Tutkimuksen tekemiseen liittyvää pohdintaa ja omat oppimiskokemukset	48
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	50
	LÄHTEET	53
	LIITTEET	58

1 JOHDANTO

Kodin ulkopuolinen väkivalta eli katuväkivalta tekona tarkoittaa eriasteisia väkivaltarikoksia. Kodin ulkopuolisen väkivallan teot ovat henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, kuten esimerkiksi pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, tappo ja murha (Rikoslaki 39/1889). Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista käytetään yleisesti nimitystä väkivaltarikokset. Vuonna 2016 väkivaltarikosten uhriksi joutui Suomessa 37 600 henkilöä, joista miehiä oli 57 prosenttia ja naisia 43 prosenttia. Väkivaltarikosten uhrien määrä nousi hieman vuodesta 2015. Pahoinpitelyrikoksiin (RL 21:5-7) uhriksi joutui 33 000 henkilöä, joista 9 prosenttia kuului 18–20 –vuotiaiden ikäryhmään. (Tilastokeskus 2017, viitattu 30.3.2018.) Pahoinpitelyrikokset ovat tavallisimpia kodin ulkopuolisen väkivallan ilmenemismuotoja.

Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten tuomiot vaihtelevat päiväsakkojen ja elinkautisen vankeustuomion välillä. Vuonna 2016 toukokuun alussa Rikosseuraamuslaitoksessa (RISE) oli vankeusvankeja yhteensä 2498 henkilöä, joista 956 henkilöllä päärikoksena oli joko pahoinpitelyrikos tai henkirikos. (Rikosseuraamuslaitos 2016, viitattu 30.3.2018) Rikosseuraamuslaitos on valtakunnallinen toimija, joka vastaa rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta lainmukaisesti ja turvallisesti. Rikosseuraamuslaitos toimii oikeusministeriön ohjauksessa ja toteuttaa ministeriön linjausten mukaista kriminaalipolitiikkaa. Rikosseuraamuslaitokseen kuuluu keskushallintoyksikkö, yhdyskuntaseuraamustoimistot (14) ja vankilat (26). Vankipaikoista 70 % on suljetuissa vankiloissa ja 30 % avovankiloissa tai avo-osastoilla. Rikosseuraamusalueita Suomessa on kolme: Etelä-Suomi, Länsi-Suomi ja Itä- ja Pohjois-Suomi, joiden päätoimipaikat sijaitsevat Helsingissä, Tampereella ja Kuopiossa. Vankeusrangaistus on määräaikainen tai elinkautinen. Määräaikainen vankeusrangaistus on vähintään 14 päivää ja enintään 12 vuotta. Yhdellä kertaa voidaan kuitenkin tuomita enintään 15 vuotta vankeutta. Elinkautisesta tuomiosta tuomittu voi vapautua aikaisintaan 12 vuoden vankilassaolon jälkeen. (Rikosseuraamuslaitos 2016, 3, 5.)

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on parantaa yhteiskunnan turvallisuutta vähentämällä tuomittujen riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin, joten rangaistusajan tavoitteena on ohjata tuomittua kohti rikoksetonta elämää. Rikosseuraamuslaitoksen strategia painottaa siirtymistä kohti avoimempaa rangaistusten täytäntöönpanoa, joka tarkoittaa esimerkiksi avolaitosten käytön lisäämistä. Tällä tavoin vahvistetaan vapautumisvaiheen työskentelyä, jolla tuetaan edelleen vapautuvien pyrkimyksiä rikoksetonta elämää kohti. (Rikosseuraamuslaitos 2016, 3, 5.)

Rangaistusten avoimempaa täytäntöönpanoa edistää muun muassa valvotun koevapauden käyttö. Vankeuslaissa (23.9.2005/767) perusajatuksena on vaiheittainen vapautuminen, joka on merkittävä tekijä myös yhteiskunnan turvallisuuskulmasta. Valvottuun koevapauteen vanki voi päästä aikaisintaan puoli vuotta ennen ehdonalaista vapautumista. Valvottua koevapautta varten laaditaan toimeenpanosuunnitelma. (Rikosseuraamuslaitos 2016, 5-6,14.) Yhdyskuntapalvelu on myös yksi osa avoimemman rangaistuksen täytäntöönpanoa, jossa rikosentekijä voidaan ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomita yhdyskuntapalveluun. Yhdyskuntapalvelun edellytyksenä on, että ehdottoman vankeusrangaistuksen pituus on enintään kahdeksan kuukautta ja tuomioistuin voi määrätä sitä vähintään 14 enintään 240 tuntia. (Tapani & Tolvanen 2016, 160–161.)

Kodin ulkopuolisen väkivallan tekijöille tarkoitettua väkivaltatyötä toteuttavat järjestötoimijat eli kolmas sektori Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskuskuksen (STEA) rahoituksella. Väkivaltatyötä tehdään Helsingissä, Oulussa ja Kuopiossa. Kodin ulkopuolisen väkivallan tekijöille suunnattu väkivaltatyö on saanut alkunsa vuonna 2006 Helsingistä, jolloin HelsinkiMissiossa aloitettiin väkivaltatyön projekti Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) rahoituksella. Tänä päivänä HelsinkiMission väkivaltatyö Aggredi on vakiintunut työmuoto. Aggredin työmuotoa mukailien väkivaltatyö on laajentunut niin, että Oulussa väkivaltatyötä tehdään Vuolle Settlementti Ry:n alaisuudessa Via Vis –väkivaltatyössä sekä Kuopiossa Puijolan Settlementin alaisuudessa toimivassa Aggredi Kuopiossa.

Via Vis – väkivaltatyö on toiminut Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) rahoittamana projektina vuosien 2012–2016 aikana Oulun seudulla. Vuoden 2017 alusta Via Vis –väkivaltatyö sai Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskuskukselta (STEA) kohdennetun toiminta-avustuksen, joten työmuoto on vakiintunut Oulun seudulle. Via Vis –väkivaltatyön kohderyhmänä ovat täysi-ikäiset naiset ja miehet, jotka ovat syyllistyneet tai pelkäävät syyllistyvänsä kodin ulkopuoliseen väkivallan tekoon. Yhteiskunnallisesti on merkittävää tehdä töitä rikosentekijöiden kanssa, sillä näin mahdollistuu ennaltaehkäisevä uhrityö. Useimmilla Via Vis -väkivaltatyön asiakkaiksi hakeutuvilla ihmisillä on herännyt ajatus muuttaa elämänsä väkivallattomampaan suuntaan tai luopua väkivallankäytöstä kokonaan. Via Vis –väkivaltatyö tekee tiivistä yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa muun muassa toimimalla valvotun koevapauden toimintaveloittepaikkana ja yhdyskuntapalvelun palvelupaikkana tukien tuomiota suorittavan asiakkaan kuntoutumista.

Opinnäytetyöni aihe on tullut esille Via Vis –väkivaltatyössä, sillä työn kehittäminen asiakkaiden ja työntekijöiden kokemusten tutkimisen kautta antaa olennaista ja tarkoituksenmukaista tietoa Via

Vis –väkivaltatyöstä. Via Vis –väkivaltatyön yhtenä tavoitteena on tuottaa tutkimustietoa väkivaltatyöstä. Opinnäytetyöni on metodologialtaan kvalitatiivinen tutkimus, jonka tavoitteena on kuvata tutkimuskohteena olevaa ilmiötä (Kylmä & Juvakka 2007, 17). Tutkimustehtävinäni on kuvata valvotussa koevapaudessa ja yhdyskuntapalvelussa olleiden asiakkaiden ja Via Vis –väkivaltatyön työntekijöiden kokemuksia ja kehittämisehdotuksia Via Vis –väkivaltatyöstä. Opinnäytetyöni tarkoitus on kehittää Via Vis –väkivaltatyötä. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa Via Vis –väkivaltatyölle heidän asiakkaidensa ja työntekijöidensä kokemuksista työskentelystä sekä asiakkaiden ja työntekijöiden ehdotuksia työn kehittämiseen. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa Rikosseuraamuslaitokselle siitä, kuinka Via Vis –väkivaltatyö yhteistyökumppanina osana tuomioiden suorittamispaikkana voi tukea vankia kohti rikoksetonta elämää ja osaltaan edesauttaa yhteiskunnan turvallisuuden edistämistä. Lisäksi opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tutkimustietoa Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukselle Via Vis –väkivaltatyön tekemästä yhteiskunnallisesti merkittävästä ennaltaehkäisevästä väkivaltatyöstä. Työskentelen itse väkivaltatyöntekijänä Via Vis –väkivaltatyössä, joten kiinnostus aiheeseen on luontainen.

2 VÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY

Väkivallan luokkia on monenlaisia kuten fyysinen, henkinen, taloudellinen, seksuaalinen ja perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Tässä tutkimuksessa keskitytään kodin ulkopuoliseen väkivaltaan, josta puhutaan niin nimellä yhteisöllinen väkivalta kuin katuväkivaltakin. Väkivallan ehkäiseminen ja vähentäminen ovat tavoitteena useissa kansallisissa ohjelmissa ja kansainvälisissä sopimuksissa. Kansallisia ohjelmia on yhteiskunnassamme monia sekä yleisesti väkivaltaan liittyen, että yhteen väkivallan luokkaan keskittyen. Viranomaisten lisäksi kolmannen sektorin toimijat ovat mukana ennaltaehkäisemässä väkivaltaa väkivallantekijöille suunnattujen työmuotojen kautta. Kodin ulkopuolisten väkivallan tekijöiden kanssa tehdään väkivaltatyötä, jonka tavoitteena on väkivallan käytön väheneminen tai loppuminen kokonaan.

Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee väkivallan seuraavasti: väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen. Lisäksi väkivalta yhdistetään itse tekoon, eikä teon lopputulokseen. Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan väkivalta on keskeinen kansanterveysongelma. WHO on jakanut väkivallan kolmeen luokkaan väkivallantekijän ominaisuuksien mukaan: ihmisen itseensä kohdistama väkivalta, ihmisten välinen väkivalta ja kollektiivinen väkivalta. Ihmisten välinen väkivalta jaetaan WHO:n määritelmän mukaan kahteen alaryhmään, joista toinen on yhteisöllinen väkivalta, jolla tarkoitetaan kodin ulkopuolella tapahtuvaa väkivaltaa ihmisten välillä. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2005, 21,23.) Tässä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan yhteisölliseen väkivaltaan käyttäen siitä nimitystä kodin ulkopuolinen väkivalta tai katuväkivalta.

Miehillä ja naisilla on yleensä yhtä paljon aggressiivisia tunteita ja ajatuksia, mutta kaikkialla maailmassa miehet ovat väkivaltaisempia kuin naiset. Vangeista ja väkivallantekijöistä on miehiä yleensä noin 90–95%. Väkivaltaa esiintyy kaikissa väestöryhmissä. Väkivallan esiintyvyys vaihtelee ikäryhmittäin paljon. Nuoret miehet ovat tappelualltein ryhmä. Väkivaltaisuutta ja riskinottoa vähentävät muun muassa elämänkokemuksen karttuminen, yleinen impulsiivisuuden rauhoittuminen ja sosiaalisesti vakaan aseman saavuttaminen. (Lauerma 2009, 25, 44.) Merkittävä taustatekijä väkivallantekijän elämässä on varhaislapsuudessa koetut häiriöt tärkeimmässä vuorovaikutussuhteessa (Oikeusministeriö 2005, 25). Väkivalta on myös opittua käyttäytymistä, sillä esimerkiksi

lapsuuden väkivaltakokemukset merkitsevät riskiä, että aikuistuttuaan henkilö itse käyttää väkivaltaa. Väkivaltarikoksessa on aina kysymys paitsi tekijän alttiudesta ja motivoituneisuudesta käyttää väkivaltaa tyypillisesti myös vuorovaikutuksesta tekijän, uhrin ja muiden mahdollisesti paikalla olevien kesken. Kaikista näistä riippuu, kehittykö jokin tilanne väkivaltaiseksi ja millaisia seurauksia siitä aiheutuu. (Rikksentorjuntaneuvosto 2005, 11.)

Suomalaista väkivaltaa leimaa alkoholiehtoisuus. Väestöhaastattelututkimuksien perusteella voidaan sanoa, että ainakin kahdessa kolmesta väkivaltatilanteesta joko tekijä, uhri tai molemmat ovat olleet päihtyneitä. Alkoholien vaikutuksen alaisena oleminen lisää väkivaltaista käyttäytymistä, sillä päihtymys heikentää ihmisen harkintakykyä. (Rikksentorjuntaneuvosto 2005, 6.) Lauerma (2009, 42) kirjoittaa, että enin osa tapoista tapahtuu melko lailla ”vahingossa” eli sattumanvaraisesti tekijän ollessa päihtynyt. Muiden päihteiden merkitys on alkoholiin nähden vähäinen suomalaisessa väkivallassa. Huumeongelman amfetamiinivaltaisuus näkyy kuitenkin väkivallassa. Amfetamiinilla saadaan aikaan sekavuustila, joka näyttäisi esimerkiksi opiaatteja todennäköisemmin johtavan vakavaan väkivaltaan. Huumeongelma kytkeytyy väkivaltaiseen kulttuuriin. Erityisesti huumekauppaan liittyy väkivaltaa, jolla esimerkiksi pidetään omaa asemaa yllä, sitoutetaan jäseniä ja vaiennetaan epälojaaleja henkilöitä. (Rikksentorjuntaneuvosto 2005, 7.)

Vankeusvankien päärikos vuosien 2005–2014 aikana on ollut väkivaltarikos. Väkivaltarikoksista tuomittujen määrä on kasvanut vuosien 2005–2011 aikana noin viidellä prosentilla, mutta laskenut hieman vuoteen 2014. Suomessa keskimääräinen vankeusaika on noin 10 kuukautta. Keskimääräinen vankiluku on noin 3100 ja elinkautisvankien määrä on 2000-luvulla kaksinkertaistunut, heitä on yli 200. 2000-luvulla väkivaltarikoksista, erityisesti pahoinpitelyrikoksista tuomittujen osuus on noussut. (Rikosseuraamuslaitos 2016, 7, 9.) Väkivaltarikoksia määrällisesti hallitsevat eriaisteiset pahoinpitelyt. Runsas henkirikollisuus on keskeinen suomalaista väkivaltaa Länsi-Euroopan maista ja muista pohjoismaista erottava piirre. Henkirikollisuus on pysynyt pitkään suhteellisen vakaana, mutta sen sijaan pahoinpitelyrikollisuuden määrä on kahdessa vuosikymmenessä lähes kaksinkertaistunut. (Rikksentorjuntaneuvosto 2005, 3, 5.)

2.1 Kansallisia ohjelmia

Väkivallan ennaltaehkäisemiseksi on Suomessa useita erilaisia kansallisia ohjelmia, kuten muun muassa Rikksentorjuntaneuvoston Kansallinen väkivallan vähentämishjelma 2005 ja Kansallinen rikksentorjuntaohjelma Turvallisuustalkoot, Sosiaali- ja terveystministeriön Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma 2010 ja Sisäministeriön Sisäisen turvallisuuden ohjelma Arjen turvaa. Rikksentorjuntaneuvosto on laatinut väkivallan ehkäisyn strategian sekä keinoja väkivaltaisuuden vähentämiseksi ja henkirikosten ja vakavan väkivallan ehkäisemiseksi. (Rikksentorjuntaneuvosto 2017, viitattu 13.3.2017.)

Rikksentorjuntaneuvoston Kansallinen väkivallan vähentämishjelma on syntynyt siitä tarpeesta, kun kansallista rikksentorjuntaohjelmaa on arvosteltu siitä, että se ei riittävästi kohdistunut merkittävimpiin rikollisuusongelmaamme, vakavaan väkivaltaan. Ohjelmassa todetaan, että väkivaltaan vaikuttavat tekijät ovat moninaisia ja monitasoisia. Ohjelman tavoitteena on vähentää väkivaltaa kaikilla keskeisillä osa-alueilla ja keskittyä erityisesti väkivallan vakavien seurausten vähentämiseen. Ohjelmassa on toimia, joilla pyritään vähentämään väkivaltaisuutta kohdistuen yksilöllisistä riskitekijöistä koko yhteiskuntaan. Lisäksi ohjelmassa on toimia, joilla pyritään vaikuttamaan tilanteisiin niin, että väkivaltaa ei käytettäisi tai että käytetty väkivalta ei johtaisi niin vakaviin seurauksiin. (Rikksentorjuntaneuvosto 2005, I, VII, 1.)

Rikksentorjuntaneuvoston keskeiset väkivallan ehkäisystrategiat ovat: väkivaltaa voidaan pyrkiä ehkäisemään rangaistuksin, väkivaltaa voidaan pyrkiä vähentämään vaikuttamalla siihen kehitykseen, joka tekee joistakin yksilöistä tai yhteisöistä väkivaltaisia sekä vähentämällä tilanteita, joissa väkivaltaa käytetään, tai väkivallan seurausten todennäköisyyttä ja vakavuutta näissä tilanteissa. Väkivallan ehkäisemiseksi tarvitaan rikosoikeudellista järjestelmää, joka määrittelee väkivallan rangaistavaksi ja pitkällä aikavälillä vaikuttaa ihmisten käsityksiin väkivallan paheksuttavuudesta. Rikosten tilannetorjunnassa korostetaan, että nekin ihmiset, joilla on muita suurempi alttius rikoksiin, tekevät rikoksen vain otollisen tilaisuuden tullen. Väkivaltaisuuteen taipuvakin käyttää väkivaltaa vain tietyissä tilanteissa ja tiettyjen edellytysten vallitessa. Tilannetekijöihin vaikuttamalla voidaan vähentää väkivaltatapahtuman ja vakavien seurauksien todennäköisyyttä. Väkivallan tilannetorjunnan toimet kohdistuvat yleensä rajattuun väkivaltaongelmaan, esimerkiksi jollakin tietyllä tekovälineellä tehtyyn väkivaltaan, jolloin tilannetorjunnan toimille on tyypillistä, että niillä saavutetaan nopeasti tuloksia. Vaikutukset eivät vain ulotu muuhun väkivaltaan. Väkivallan torjunnassa on syytä selvittää esimerkiksi ne rajatut alueet, joille väkivaltaa keskittyy ja suunnitella sellaiset alueeseen

vaikuttavat toimet, joilla väkivalta vähentyisi. Lisäksi väkivallan torjunnassa on pyrittävä siihen, että ei syntyisi väkivaltaa ruokkivaa yhteiskunnallista tilannetta. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2005, 10-12.)

Sisäministeriön Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen – julkaisussa (19/2006) todetaan, että paikallinen turvallisuussuunnittelu on väline ennalta ehkäisevän työn lisäämiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Turvallisuussuunnittelussa yhteistyö on tärkeää, jotta turvallisuuteen liittyviä asioita voidaan tarkastella kokonaisuutena. Käytännön tekemisen tasolla yhteistyön päämääränä on lisätä moniammatillisuutta, jossa eri alojen asiantuntijat työskentelevät yhdessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. (Kontsas & Rissanen 2009, 6.) Oulun kaupungissa on turvallisuus työryhmässä laadittu Turvallisuusohjelma 2013–2016 keväällä 2013. Turvallisuusohjelmassa on eri painopistealueita, joista yksi on Yksi lyönti vähemmän (väkivalta), jossa myös Via Vis –väkivaltatyö on yhtenä toimijana. Turvallisuusohjelmassa tavoitteena on, että luodaan turvallinen elinympäristö, jonka vastakohtana on eriarvoistuminen ja syrjäytyminen. (Kontsas & Rissanen 2013, 5, 21.)

2.2 Väkivallan tekijöiden kanssa tehtävä väkivaltatyö

Kodin ulkopuolisten väkivallantekijöiden kanssa tehtävää ennaltaehkäisevää ja uusintarikollisuutta ehkäisevää väkivaltatyötä toteuttaa yhteiskunnassamme Rikosseuraamuslaitoksen ulkopuolella pääosin kolmas sektori eli järjestötoimijat. Väkivallantekijöiden kanssa tehtävän työn tavoitteena on vähentää väkivallan tekoja tai saada ne kokonaan loppumaan. Katuväkivallantekijöiden kanssa työskennellään Helsingissä, Kuopiossa ja Oulussa. Helsingissä toimii Aggredi HelsinkiMission hallinnoimana. Aggredi on aloittanut toimintansa vuoden 2006 alussa ja toimii nykyisin kohdennetulla toiminta-avustuksella (Ritvanen 2014, 206). Kuopiossa toimii Aggredi Kuopio Settlementti Puijolan hallinnoimana. Toiminta Kuopiossa on alkanut vuonna 2014, jatkuen edelleen STEA:n rahoituksella. Oulussa toimii Vuolle Settlementin Via Vis –väkivaltatyö, joka on tämän tutkimustyöni kohteena.

Rikosseuraamuslaitoksessa uusintarikollisuutta ehkäisevää työtä tehdään erilaisten kuntouttavien ohjelmien kautta. Kuntouttavat ohjelmat ovat tärkeä osa vankeusrangaistuksia ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien tuomioita. Väkivaltarikollisille suunnattuja ohjelmia ovat Omaehtoisen muu-

toksen kurssi ja Suuttumuksen hallinta kurssi. Ohjelmissa pyritään lisäämään tuomitun ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaitoja. Ohjelmissa pyritään vaikuttamaan tuomitun ajatteluun ja sitä kautta käyttäytymiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2016, 10.)

2.3 Valvottu koevapaus ja yhdyskuntapalvelu

Valvottu koevapaus otettiin käyttöön vuonna 2006 uutena, asteittaisena ja hallitun vankilasta vapauttamisen vaiheena. Valvotun koevapauden täytäntöönpanon sisältöä koskeva sisältö oli pääosin asetuksen tasolla ensimmäisien vuosien aikana. Alkuvuonna 2014 tuli voimaan laki valvotusta koevapaudesta (629/2013), johon valvotun koevapauden tavoitetta, edellytyksiä ja täytäntöönpanoa koskevat säännökset koottiin. Valvotun koevapauden tavoitteena on valmistella vankia vapautteen laitoksessa vietetyn ajan jälkeen. (Hartoneva, Mohell, Pajuoja & Vartia 2015, 386-387, 397.) Vanki voi päästä valvottuun koevapauteen aikaisintaan kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapautumista. Valvottu koevapaus edellyttää vangilta päihdeettömyyttä ja muiden hänelle asetettavien ehtojen noudattamista. Valvottua koevapautta varten laaditaan toimeenpanosuunnitelma. Valvotun koevapauden ehtojen noudattamista valvotaan useilla tavoilla. (Rikosseuraamuslaitos 2016, 14.) Valvotun koevapauden aikana vanki voi asua kotonaan, josta käsin hän on veloitettu käymään sovituissa toimintavelvoitteissa. Luonteenomaista valvotulle koevapaudelle on pyrkimys tuen ja kontrollin yhdistämiseen. (Mäkipää 2010, 2.) ”Valvotun koevapauden tarkoituksena on suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella ylläpitää ja edistää vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan. Valvotun koevapauden sisältönä on koevapautteen sijoitetulle rangaistusajan suunnitelmassa määrätty velvollisuus pysyä asunnossaan, osallistua hänelle määrättyyn toimintaan ja noudattaa muita tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia.” (Laki valvotusta koevapaudesta 28.3.2013/629 2§, viitattu 13.3.2017.)

Valvottuun koevapauteen sijoitettua koskee toimintavelvollisuus. Toimintavelvollisuus tarkoittaa sitä, että valvottuun koevapauteen sijoitetun on osallistuttava valvontatapaamisiin, tehtävä työtä tai osallistuttava koulutukseen, kuntoutukseen, toimintaohjelmiin tai muuhun vastaavaan, hänen toimintakyk्याän ja sosiaalisia valmiuksiaan ylläpitävään tai edistävään toimintaan. Velvollisuuden on mahdollista koostua erilaisista osioista, esimerkiksi opiskelusta ja päihdekuntoutukseen osallistumisesta. Toiminnan on oltava sellaista, että sitä voidaan luotettavasti valvoa. Toimintavelvollisuus-

deksi hyväksytään toiminta, joka tukee tuomitun rikoksetonta elämäntapaa ja jonka asianmukaisuus ja lainmukaisuus ovat selvitettävissä. Toimintaa on oltava vähintään viisi tuntia viikossa ja se on ajoitettava muuksi kuin klo 21:n ja kello 6:n väliseksi ajaksi, ellei rangaistusajan suunnitelmassa toisin määrätä. (Hartoneva ym. 2015, 396.) Via Vis –väkivaltatyö on yksi vaihtoehto toimintaveloittepaikaksi Oulun seudulle valvottuun koevapauteen asettuville vangeille. Via Vis – väkivaltatyö on yksi osa valvotun koevapauden toimintaveloitetta, jolloin samanaikaisesti asiakkaalla on jokin muukin toimintaveloittepaikka usein esimerkiksi työtoiminnan muodossa.

Yhdyskuntapalvelusta on tullut pysyvä osa rangaistusjärjestelmää vuonna 1997. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskeva kokonaisuudistus on tullut voimaan 1.5.2015. Rikoksenteijä voidaan tuomita yhdyskuntapalveluun, edellyttäen, että ehdottoman vankeusrangaistuksen pituus on enintään kahdeksan kuukautta. Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen edellyttää rikoksenteijän suostumusta yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ja käsityksen siitä, että rikoksenteijän voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta. Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen esteenä voivat olla muun muassa aikaisemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset, rikollisen toiminnan jatkaminen tai muut painavat syyt. Tuomioistuin määrää yhdyskuntapalvelua vähintään 14 tuntia ja enintään 240 tuntia. Yksi päivä vankeutta muunnetaan yhdeksi tunniksi yhdyskuntapalvelua. (Tapani & Tolvanen 2016, 160-161.) Via Vis –väkivaltatyössä voi suorittaa valvotun koevapauden lailla yhdyskuntapalvelua, jolloin Via Vis on osana yhdyskuntapalveluun tuomitun toimintaveloitetta ja toimii yhtenä palvelupaikkana. Yhdyskuntapalvelua suorittavan asiakkaan tapaamisaika on 60 minuuttia, joka vastaa yhtä päivää vankeudessa.

3 VIA VIS –VÄKIVALTATYÖ TUOMIOTAAN SUORITTAVIEN ASIAKKAIDEN VÄKIVALLAN EHKÄISEMISEKSI

Via Vis – väkivaltatyö on alkanut hankkeena toukokuussa vuonna 2012 silloisen Oulun seudun Setlementti ry:n, nykyisen Vuolle Setlementti ry:n, hallinnoimana ja Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) rahoittamana vuoteen 2014 saakka. Hanke on saanut jatkorahoituksen vuosille 2014–2016, jonka jälkeen raha-automaattiyhdistys (RAY) on myöntänyt Via Vis -väkivaltatyölle kohdennetun toiminta-avustuksen. Kohdennettu toiminta-avustuksen myötä väkivaltatyö on muuttunut projektiluonteisesta työstä vakituisesti työmuodoksi. Via Vis – väkivaltatyö tarjoaa yksilöllistä tukea kodin ulkopuolista väkivaltaa käyttäneille täysi-ikäisille naisille ja miehille heidän haluamansa elämänmuutoksen toteuttamisessa. Via Vis –väkivaltatyö tarjoaa yksilöllistä tukea myös sellaisille asiakkaille, jotka pelkäävät käyttävänsä kodin ulkopuolista väkivaltaa, mutta väkivallan tekoa ei vielä ole tapahtunut. (Kaarlejärvi 2014, 220.) Asiakastyön lisäksi Via Vis –väkivaltatyö toimii erilaisissa yhteistyöverkostoissa paikallisesti ja kansallisesti kehittäen väkivaltatyötä. Lisäksi väkivaltatyön tutkimus on osa Via Vis –väkivaltatyön osa-alueita.

Via Vis –väkivaltatyön tavoitteena on, että väkivallalla oireilevien asiakkaiden kanssa tehtävän työn tuloksena asiakkaiden väkivaltainen käyttäytyminen vähenisi tai loppuisi kokonaan. Via Vis –väkivaltatyössä kodin ulkopuolinen väkivalta on jaettu neljään eri väkivallaluokkaan, jotka ovat impulsiivinen, välineellinen ja/tai taloudellinen, järjestäytyneet rikollisuus ja potentiaaliset ekstremistisen väkivallan käyttäjät. Työskentelyn tarkoituksena on saada vaikeasti tavoitettavat ja heikosti motivoituneet henkilöt hoidollisen työn piiriin (Kaarlejärvi 2014, 220). Via Vis –väkivaltatyön arvoja ovat asiakaslähtöisyys, luottamuksellisuus, puolueettomuus ja vapaaehtoisuus. Työskentely on yksilöllistä ja asiakkaalle maksutonta. Via Vis –väkivaltatyön työntekijät tekevät työparina työtänsä. Pari työskentely mahdollistaa työntekijöiden keskinäisen reflektoinnin eli työntekijät keskustelevat toistensa kanssa asiakkaan tilanteesta asiakkaan seurattessa keskustelua (Kaarlejärvi 2014, 223). Via Vis –väkivaltatyö koostuu kolmesta tekijästä: teoriasta, johon työskentely nojaa, työntekijästä ja asiakkaasta. Asiakastapaamisissa asiakas tuo oman lähtökohtansa työskentelyyn ja jokainen työntekijä tuo oman lähtökohtansa työskentelyyn, joka on suhteessa työn pohjana olevaan teoriaan ja nämä kolme osaa ovat vuorovaikutuksessa keskenään työskentelyssä ja muodostavat aina ainutlaatuisen kokonaisuuden.

Via Vis –väkivaltatyön työskentely perustuu yksilökeskusteluihin, joiden lähtökohtana ovat työlle määritellyt arvot. Lisäksi työskentelymuotoon vaikuttaa asiakkaan tekemän väkivallan tyyppi eli väkivallan luokka. Työskentelyssä on viitteitä ratkaisu- ja voimavarakeskeisestä ja kognitiivis-behavioristisesta viitekehysistä sekä motivoivasta haastattelusta. Asiakastapaamiset ovat dialogisia ja narratiivisia eli tarinnallisia kokonaisuuksia, joissa tuetaan asiakasta uudenlaisen tarinan ja identiteetin rakentamisessa. Työskentely nojaa sosiaaliseen konstruktionismiin, jossa kunnioitetaan asiakkaan oman totuuden määrittelyä sekä totuuden muokkautumista vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Työskentelyn lähestymistapana on eklektismi, jolloin erilaisista lähteistä, tyyleistä ja orientaatioista valitaan parhaimmat tekniikat, jotka vastaavat asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Työskentelyn aluksi määritellään asiakkaan kanssa hänelle mielekäs tavoite työskentelylle. Työskentelyssä keskitytään tukemaan asiakkaan uudenlaisen elämäntavan omaksumista ja muutosprosessia sekä synnyttämään asiakkaalle oivallusta, että hän ei enää käyttäisi väkivaltaa. Työskentelyn aikana asiakkaalta ei vaadita päihteettömyyttä tai rikollisen käytöksen loppumista, vaan elämänmuutoksen tavoittelua ja mielekästä elämäntapaa, johon väkivalta ei enää kuuluisi. (Kaarlejärvi 2014, 221-224.)

Oulun yliopiston tutkija Helena Parkkila on tehnyt Via Vis –väkivaltatyön hankkeesta Vaikuttavuusanalyysin vuonna 2014. Vaikuttavuusanalyysissä tulkinta vaikuttavuudesta muodostuu eri näkemysten ja eri tahojen kokemusten kautta. Lähtökohtana on arvioida, millä tavoin Via Vis:n toiminnalla on ollut vaikutusta asiakkaiden väkivallan vähenemiseen ja elämönhallintaan niin asiakkaiden kuin työntekijöiden arvioiden ja kokemusten kautta. Vaikuttavuusanalyysin tuloksina todetaan, että Via Vis työskentelyprosessin aikana noin kolmasosalla vastanneista asiakkaista mieliala nousi ja huoli omaa väkivaltaista käytöstä kohtaan laski. Asiakkaat kokivat hyötynensä Via Vis:n työskentelymallista, joka ei noudata tietynlaista valmista kaavaa ja he toivoivat Via Vis työskentelyn jatkuvan samanlaisena. Vaikuttavuusanalyysin aineistosta ilmeni, että työskentely vaikuttaa Via Vis:n periaatteen mukaisesti, jossa ”asiakkaasta ei yritetä välttämättä kitkeä väkivaltaa pois, vaan synnyttää oivallusta, ettei hän enää käyttäisi väkivaltaa.” Tuloksena todetaan, että asiakkaat kokevat saaneensa tukea ja työkaluja polulleen kohti väkivallattomuutta. (Parkkila 2014, 5, 26-27.)

3.1 Väkivallan luokat

Kodin ulkopuolinen väkivalta jaotellaan Via Vis –väkivaltatyössä neljään eri luokkaan, jotka ovat impulsiivinen, välineellinen/taloudellinen, järjestäytynyt rikollisuus ja ekstremistinen väkivalta. Impulsiivisella väkivallalla tarkoitetaan sitä, että asiakas ei ole voinut kontrolloida väkivaltaisia impulsejaan, jolloin väkivallanteko on tapahtunut hetken mielijohteesta. Impulsiivisella väkivallalla ei tavallisesti tavoitella mitään pidempiaikaista hyötyä eikä asiakas tekoa tehdessään ole ehtinyt miettiä siitä aiheutuvia seurauksia. Impulsiivinen väkivallantilanne on tyypillisimmin nakkioskilla öiseen aikaan tapahtuva tappelu, johon liittyy usein alkoholin käyttö. Alkoholi alentaa ihmisen kykyä kontrolloida väkivalta impulsejaan. (Kaarlejärvi 2014, 224-225.)

Välineellisellä tai taloudellista hyötyä tavoittelevalla väkivallalla tarkoitetaan sitä, että asiakas hankkii väkivallalla tai sillä uhkaamalla itselleen hyödykettä kuten esimerkiksi rahaa, tavaraa tai huumeita. Taloudelliselta hyötyä tavoitteleva väkivallanteko on tyypillisimmillään esimerkiksi ryöstö. Välineellisessä väkivallassa asiakas puolestaan on voinut hakea oikeutusta tai kosta. Mielipahan hyvityksen ja oikeutuksen tavoittelemisen voi ilmentyä väkivallan käyttämisenä. Väkivallalla suojellaan omanarvontuntoa, kunniaa ja mainetta. (Kaarlejärvi 2014, 225-226.)

Järjestäytyneellä rikollisuudella tarkoitetaan sellaista väkivaltaa, joka on ammattimaista ja tehty harkiten. Järjestäytyneessä rikollisuudessa väkivalta on työväline, joka ilmenee muun muassa velkojen perintänä ja velkojen ostona ja myyntinä. Lisäksi väkivaltaa tehdään rikollisjärjestön puolesta, hyväksi tai oman aseman edistämiseksi. (Kaarlejärvi 2014, 226.) Neljäs väkivallan luokka on potentiaaliset ekstremistisen väkivallan käyttäjät. Ekstremistisillä väkivallan käyttäjillä on vuonna 2012 Oulun seudulla tarkoitettu potentiaalisia koulu- ja joukkosurmaajia. Vuodesta 2016 tähän luokkaan ovat lisäksi kuuluneet ideologialla, joko uskonnollisella tai poliittisella, väkivaltaisia tekojaan perustelevat tekijät. Ajattelen potentiaaliset ekstremistisen väkivallan tekijät –luokan olevan sidoksissa vahvasti yhteiskunnan ajan ilmiöihin eli siihen millainen radikaali ajattelu on kulloinkin vallalla. Via Vis –väkivaltatyö toimii Oulun alueella väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyverkostossa ja tekee tiivistä yhteistyötä Radinet –hankkeen kanssa.

3.2 Asiakslähtöisyys

Via Vis –väkivaltatyön arvona on asiakslähtöisyys, johon koko työmuoto perustuu ja nojaa. Via Vis –väkivaltatyössä asiakslähtöisyys tarkoittaa sitä, että asiakas nähdään oman elämänsä parhaana asiantuntijana ja työskentely perustuu narratiivisuuteen, jolloin asiakas kertoo työntekijöille elämäntarinaansa. Jokaisella asiakkaalla on oma elämäntarinansa, jota emme voi tietää, ellei kohdattamme ihminen sitä itse kerro (Mattila 2010, 57). Kertomuksellinen eli narratiivinen ajattelu liittyy ihmisten arkielämän tapahtumiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Kertomusten avulla jäsennetään ihmisten toimintaan ja pyrkimyksiin liittyviä asioita. Tarinat kertovat elämän merkityksistä ja tarkoituksenmukaisuudesta sekä kuvaavat haluja ja tavoitteita. Tarinan avulla kokemukset ja tapahtumat voidaan tehdä ymmärrettäviksi, muistettaviksi ja toisten kanssa jaettaviksi, jopa reflektoitaviksi. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 208.) Via Vis –väkivaltatyössä ainoa mahdollinen tieto ennakkoon asiakkaasta on hänen nimensä, mutta asiakkaana on mahdollista olla myös anonymisti. Via Vis –väkivaltatyön tavoitteena on väkivallan väheneminen tai loppuminen kokonaan, jota lähes poikkeuksetta jokainen asiakas kohdallaan toivoo tapahtuvan. Jokainen asiakas kuitenkin itse määrittelee omat tavoitteensa, joilla edetään kohti väkivallattomampaa elämää. Toisella asiakkaalla tavoitteena voi olla arjen hallinnan haltuun ottaminen, kun toisella tavoitteena voi olla päihitteiden käytön lopettaminen.

Asiakslähtöisessä ajattelussa sosiaalihuollon järjestämisen ja toteuttamisen lähtökohtana tulee aina ensisijaisesti olla asiakkaan tuen ja palvelun tarpeet. Keskeistä on asiakkaan voimavarojen vahvistaminen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Asiakslähtöinen toiminta perustuu yhdessä tekemiseen ja yhteistyöhön asiakkaan kanssa. Asiakslähtöisen palvelutoiminnan tulisi alkaa asiakkaan esittämistä asioista ja kysymyksistä sekä olla vastavuoroista. (Keronen, 2013.) Asiakslähtöisyydessä on kyse suhteesta ja yhteistoiminnasta, joiden taustalla on ajatus yhteistyöstä, osallistumisesta ja asiakkaan kunnioittamisesta ihmisenä ja autonomisena yksilönä. Asiakslähtöisyydessä otetaan huomioon asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset asiakkaan ilmaisemilla tavoilla. Tällöin edellytetään asiakkaan osallistumista keskusteluun ja päätöksentekoon. (Outinen, Holma & Lempinen 1994, 37.) Asiakslähtöisessä työssä asiakkaan tilanteen selvittäminen on yhteistyötä asiakkaan ja työntekijän välillä. Ammatti-ihminen on omalla asiantuntemuksellaan asiakkaan käytettävissä, kun etsitään syitä ja ratkaisuja asiakkaan tilanteeseen ja käyttäytymiseen. (Määttä 2001, 99.)

Asiakaslähtöiseen palvelun antamiseen tulee kuulua asiakasta 'valtaistava' (empowerment) tavoite (Outinen, Lempinen, Holma & Haverinen 1999, 12). Valtaistumiseksi suomennettu empowerment –käsite on syntynyt 1960 –luvulla Yhdysvalloissa viittaamaan prosessiin, jossa yksilön tai ryhmän mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa vahvistuvat ja vallan puute sekä avuttomuus vähenevät. Valtaistuminen merkitsee ihmisen henkilökohtaisen hallinnan vahvistumista. Lisäksi se voi tarkoittaa aktiivista asiakkuutta. (Määttä 2001, 101–102). Valtaistuminen merkitsee myös sitä, että työntekijä luottaa asiakkaan kykyyn ja taitoon, jolloin asiakas kohdataan tasavertaisena kumppanina (Korkiakangas 2005, 45). Ammattilainen uskoo asiakkaan tietoihin, taitoihin ja muuttumisen mahdollisuuteen (Määttä 2001, 102). Via Vis –väkivaltatyössä muutoksen mahdollisuuden uskomisen on merkittävä osa asiakaslähtöisyyttä. Via Vis –väkivaltatyöhön asiakkaat haakeutuvat pääsääntöisesti siinä vaiheessa, kun he ovat valmiita työskentelemään elämänmuutoksen eteen tai he ovat jo aloittaneet elämänmuutoksen työstämisen. Muutoksen tarvetta ja mahdollisuutta ajatellessa on tärkeää ottaa huomioon asiakkaan itsetunto ja sisäinen kelpaavuuden uskomus sekä eri ikävaiheiden elämänrohkeus ja vahvuus oman elämänsä elämisessä. Vaikka asiakkaalla olisi paljon hyvää tietoa, muutos ja uuden elämäntavan valinta voivat olla ylivoimisia, jos asiakkaalla ei ole sisäistä vahvuutta tai arkista toimintamahdollisuutta. (Mattila 2010, 73-74.)

3.3 Luottamuksellisuus

Via Vis –väkivaltatyön arvona luottamuksellisuus tarkoittaa sitä, että keskustelut asiakkaiden kanssa ovat ehdottoman luottamuksellisia ja asiakaslähtöisiä. Via Vis –väkivaltatyössä asiakkaalle kerrotaan aina työskentelyn aluksi, että hänen ei tarvitse vastata esitettyihin kysymyksiin, mikäli ei halua, joten asiakas rajaa keskustelujen aiheet mieleisekseen. Keskustelut ovat tarinnallisia, luottamuksellisia ja niissä pyritään vuorovaikutuksen keinoin tukemaan asiakasta hänen tavoitteisiinsa.

Vuorovaikutus määritellään ihmistenväliseksi, jatkuvaksi ja tilannesidonnaiseksi tulkinnaksi, jonka aikana viestitään tärkeitä asioita muille, vaikutetaan heihin, luodaan yhteyttä toisiin ja saadaan palautetta omasta toiminnasta. Työntekijä käyttää vuorovaikutuksellista tukemista silloin, kun hän pyrkii vuorovaikutuksen keinoin tukemaan asiakasta ammatillisten valmiuksien pohjalta. Vuorovaikutuksellisessa tukemisessä asiakaslähtöisyys on keskeistä. Vuorovaikutuksellinen tukeminen tarkoittaa tilannetta, jossa työntekijä pyrkii tukemaan asiakkaan tietoista puolta ja voimavaroja, joita

hänellä on. Vuorovaikutuksellisessa tukemisessa ollaan nykyisyydessä ja lähitulevaisuudessa, asiakas itse määrittelee kuinka paljon hän tuo nykyisyyteen menneisyyttään. Vuorovaikutuksellisessa tukemisessa on tilaa kysymyksille, hiljaisuudelle, tekemiselle ja toimimiselle sekä asiakkaan tunteille ja ajatuksille. Vuorovaikutuksellisessa tukemisessa oleellista on, että asiakas kokee, että hänen voimansa lisääntyvät eli hän voimaantuu. (Vilén ym. 2008, 12-13, 18, 22.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvailla, millaisia kokemuksia Via Vis –väkivaltatyön valvotussa koevapaudessa tai yhdyskuntapalvelussa olleilla asiakkailla ja Via Vis –väkivaltatyön työntekijöillä on Via Vis –väkivaltatyöstä. Asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia kuulemalla saadaan tietoa palvelun toimivuudesta, joka on olennaista tietoa palvelua kehitettäessä. Asiakkaiden kokemuksia kuulemalla saadaan tietoa tarpeisiin vastaamisesta palvelun käyttäjien näkökulmasta. Opinnäytetyöni tuloksia ja esille nousevia kehittämisohdotuksia hyödynnetään Via Vis –väkivaltatyön kehittämisessä. Opinnäytetyöni tavoitteena on kuvailla myös työntekijöiden kokemuksia ja kehittämisohdotuksia valvotussa koevapaudessa olevien ja yhdyskuntapalvelua suorittavien asiakkaiden palvelun kehittämiseksi. Kuvailulla opinnäytetyössäni tarkoitan sitä, että dokumentoin tutkittavasta ilmiöstä keskeisiä ja tutkimuksen kohteen näkökulmasta kiinnostavia piirteitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 135). Tavoitteena on kuvailevat kehittämisohdotukset.

Tutkimustehtävät:

1. Millaisia kokemuksia valvotussa koevapaudessa olevilla ja yhdyskuntapalvelua suorittavilla asiakkailla on Via Vis –väkivaltatyön työskentelystä?
2. Millaisia kehittämisohdotuksia valvotussa koevapaudessa olevilla ja yhdyskuntapalvelua suorittavilla asiakkailla on Via Vis –väkivaltatyön työskentelystä?
3. Millaisia kokemuksia ja kehittämisohdotuksia Via Vis -väkivaltatyön työntekijöillä on valvotussa koevapaudessa olevien ja yhdyskuntapalvelua suorittavien asiakkaiden väkivaltatyön palvelun kehittämiseksi?

5 OPINNÄYTETYÖN METODOLOGIA JA TOTEUTUS

5.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on selvittää totuutta tutkimuskohteina olevista ilmiöistä (Kylmä & Juvakka 2007, 17). Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa tavoitteena ovat ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudesta (Vilkkä 2005, 97, 103.) Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on, että tutkimukseen osallistujat valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, johon sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta sekä pyrkimys tutkia tutkittavaa kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 157, 177.) Laadullisen tutkimuksen lähtökohta ohjaa tutkimustani, sillä olennaisinta on tuomiotaan suorittavien asiakkaiden kanssa tehtävän työn kokonaisvaltainen tarkasteleminen. Opinnäytetyössäni tutkin asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia ja kehittämis ehdotuksia Via Vis –väkivaltatyöstä.

Opinnäytetyössäni kiinnostuksen kohteenani ovat asiakkaiden kokemukset ja kehittämis ehdotukset Via Vis –väkivaltatyöstä. Asiakkaiden antamia merkityksiä Via Vis -väkivaltatyölle tulkitaan ja ymmärretään väkivaltatyöhön liittyvien käsitteiden kautta. Lisäksi tutkimuksessani olen kiinnostunut Via Vis –väkivaltatyön työntekijöiden kokemuksista ja siitä, kuinka työmuotoa tulisi kehittää valvottuun koevapauteen ja yhdyskuntapalveluun liittyen. ”Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen” (Vilkkä 2005, 97). Tuottamaani asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksellista tietoa hyödynnetään Via Vis –väkivaltatyössä työn kehittämiseen. Tutkimukseni tavoitteena on saada kerättyä kokemuksellista tietoa Via Vis –väkivaltatyöstä tuomiotaan suorittavien asiakkaiden kokemana ja Via Vis –väkivaltatyön työntekijöiden kokemana, jonka pohjalta Via Vis –väkivaltatyön roolia toimintavelvoitepaikkana jäsennetään ja avataan yhteistyökumppanille eli Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöille.

5.2 Aineiston keruumenetelmänä teemahaastattelu

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössäni käytin haastattelua, sillä laadullisessa tutkimuksen aineistonkeruussa on tarkoitus lähestyä tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman avoimesti. Haastattelu on tutkimusmenetelmänä suotuisa tutkimuksessani, sillä haastattelun tavoite on saada mahdollisimman monipuolisia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 64, 79.) Haastattelu tarkoittaa tietojen hankintaa siten, että tutkija keskustelee tutkimukseen osallistuvan kanssa, jolloin tutkittava on tietolähteen asemassa. Haastattelu on tutkijan ja osallistujan vuorovaikutustilanne, jossa tutkijan tehtävänä on edistää keskustelua. Haastattelu on tehokas tiedonhankintamenetelmä, sillä tutkija voi välittömästi pyrkiä tarkentamaan kuulemaansa uutta tietoa. (Järvinen & Järvinen 2004, 146.) Tutkimukseni kannalta oli tärkeää, että saavutin luottamuksellisen vuorovaikutuksen haastattelutilanteessa tutkimukseeni osallistuvien asiakkaiden kanssa, jotta sain mahdollisimman monipuolisia tietoja.

Opinnäytetyössäni aineiston keruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 180) mukaan teemahaastattelun käyttöä suositellaan silloin, kun halutaan saada selville mitä osallistajat ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa kysymykset ovat kaikille osallistujille samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole, vaan osallistajat vastaavat omin sanoin (Eskola & Suoranta 1996, 65). Teemahaastattelun luonne siis mahdollistaa osallistujan ”äänen” kuulumisen ja näkökulmien esiin tuomisen (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Valitsin teemahaastattelun, koska teemahaastattelun luonne sopi tutkimukseeni hyvin, sillä haastattelun tarkoituksena oli osallistujien kokemusten kuuleminen. Osallistujien kokemuksia tutkiessani heidän näkökulmiensa esiin tuominen ja ”äänen” kuuluminen olivat oleellisia asioita tutkimuksessani.

Teemahaastattelun tekijä valitsee muutamia avainaiheita ennen haastattelua, joiden ympärille haastattelu rakentuu (Kylmä & Juvakka 2007, 78) eli haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. Teemahaastatteluni teemat nousivat Via Vis –väkivaltatyön arvoista ja tavoitteista. Haastattelussa pyrin teemojen avulla saamaan vastauksia asettamiini tutkimustehtäviin. Haastattelussa teemoina olivat Via Vis –väkivaltatyö, väkivallan ennalta ehkäisy, asiakaslähtöisyys ja luottamuksellisuus. (Liite1.)

5.3 Tutkimuksen osallistujat ja aineiston kerääminen

Väkivaltatyöllä opinnäytetyössäni tarkoitan Via Vis –väkivaltatyötä, jonka kohderyhmänä ovat täysi-ikäiset kodin ulkopuolisen väkivallan tekijät. Opinnäytetyössäni asiakkailla tarkoitan Via Vis –väkivaltatyön asiakkaita, jotka ovat olleet Via Vis –väkivaltatyön asiakkaina osana valvotun koevapauden toimintavelvoitetta tai osana yhdyskuntapalvelua. Opinnäytetyöni kohderyhmänä ovat asiakkaat, jotka ovat käyneet tai käyvät tutkimuksen teko hetkellä Via Vis –väkivaltatyön asiakkaina osana valvotun koevapauden toimintavelvoitetta tai osana yhdyskuntapalvelun suorittamista. Opinnäytetyöni kohderyhmänä ovat Via Vis –väkivaltatyön työntekijät, joilla on omaa kokemusta työskentelystä edellä mainitun kohderyhmän kanssa. Opinnäytetyöni kannalta olennaisinta on, että asiakkailla, jotka osallistuvat tutkimukseeni, on omakohtaista kokemusta Via Vis –väkivaltatyöstä osana valvotun koevapauden toimintavelvoitetta tai yhdyskuntapalvelun suorittamista. Olen kiinnostunut Via Vis –väkivaltatyöstä, väkivallan ennalta ehkäisystä, asiakaslähtöisyydestä ja luottamuksellisesta vuorovaikutuksesta.

Opinnäytetyöhöni osallistujat valitsin sen mukaan, kuka parhaiten tiesi kokemuksellisesti tutkimuksen mielenkiinnon kohteena olevasta ilmiöstä (Kylmä ja Juvakka 2007, 58). Tutkimukseen osallistuvia asiakkaita tavoitin ja kysyin itse heidän halukkuutta osallistua tutkimukseen, sillä työskentelen Via Vis –väkivaltatyössä väkivaltatyöntekijänä. Kerroin asiakkaille opinnoistani ja tutkimuksen suorittamisesta opintoihin liittyen. Kahdeksan asiakasta osoitti halukkuutensa osallistua tutkimukseeni, kun kerroin heille siitä. Haastattelujen toteuttamisen ajankohtana tavoitin kahdeksasta asiakkaasta kolme, jotka kaikki olivat halukkaita osallistumaan tutkimukseeni. Tutkimukseeni osallistuvia työntekijöitä kysyin itse osallistujiksi. Työntekijät olivat tietoisia tutkimuksestani työnsä puolesta. Tutkimukseeni osallistui kaksi työntekijää. Lopulliseksi osallistuja määräksi tuli kolme (3) asiakasta ja kaksi (2) työntekijää.

Opinnäytetyöni aineiston olen kerännyt haastattelemalla Via Vis –väkivaltatyön asiakkaita ja Via Vis –väkivaltatyön nykyistä ja entistä työntekijää. Opinnäytetyöni aineisto koostuu viidestä (5) haastattelusta. Aineisto on riittävä, sillä samat asiat alkoivat kertaantua asiakkaiden haastatteluissa. Tätä kutsutaan saturaatioksi eli aineiston kylläntymiseksi (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 1997, 177). Laadullisessa tutkimuksessa yleistysten sijaan pyritään ymmärtämään jotakin tapahtumaa syvällisesti, jolloin muutamaa henkilöä haastattelemalla voidaan saada merkittävää tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58–59). Asiakkaista kaksi oli haastattelun tekohetkellä suorittanut tuomionsa lop-

puun ja yhdellä tuomion suorittaminen oli kesken, joten kaikilla heillä oli omaa kokemuksellista tietoa tutkimukseni kohteena olevasta ilmiöstä (Kylmä & Juvakka 2007, 58). Lisäksi kaikki asiakkaat olivat olleet Via Vis –väkivaltatyön asiakkaita ennen asiakkuuden kytkeytymistä tuomion suorittamiseen. Työntekijöillä oli omaa kokemukseen perustuvaa tietoa ilmiöstä annettavaksi tutkimukseeni.

Aineistoni keräsin vuoden 2017 joulukuun ja vuoden 2018 tammikuun välisenä aikana. Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina, sillä Via Vis –väkivaltatyö on yksilötyötä ja asiakkaat ovat tottuneet yksilötapaamisiin. Haastattelut suoritin Vuolle settlementin toimitiloissa kahdessa eri paikassa, jotka olivat haastatteluun osallistuville asiakkaille entuudestaan tuttuja paikkoja. Haastattelupaikan valintaan vaikutti paikan tuttuus asiakkaalle, sillä ennestään tuntemattomassa paikassa asiakas olisi voinut kokea olonsa epävarmaksi, kun tuttu paikka puolestaan voi lisätä turvallisuuden tunnetta. Lisäksi Vuolle settlementin toimitilat olivat neutraali paikka. (Kylmä & Juvakka 2007, 91; Eskola & Vastamäki 2007, 28-29.) Toisen työntekijän haastattelun suoritin hänen valitsemassaan paikassa ja toisen Vuolle settlementin toimitilassa. Haastatteluja varten varasin etukäteen rauhallisen tilan, joten haastattelut onnistuivat ilman keskeytyksiä tai häiriöitä. Haastatteluissa ilmapiiri oli välitön ja vuorovaikutus luottamuksellista ja keskustelevaa.

Ennen haastatteluiden aloittamista vaihdoin asiakkaiden kanssa kuulumiset ja kerroin lyhyesti vielä tutkimuksestani. Kerroin haastateltavilleni, että tutkimukseni on luottamuksellinen ja heidän anonymiteettinsä säilyy tutkimuksessa. Pyysin haastateltavia allekirjoittamaan kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. (Liite 4.) Kerroin omasta roolistani tutkijana, jotta haastateltavat ymmärsivät tällä kertaa erottaa minut työntekijän roolista. Kokemukseni mukaan haastateltavat ottivat roolini tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin hyvin huomioon enkä kokenut, että taustani Via Vis –väkivaltatyön työntekijänä haittasi haastattelun onnistumista. Kävin läpi haastattelun teemat ennen aloittamista ja painotin haastateltavan oman kokemuksen tärkeyttä vastauksissa. Olin kysynyt asiakkailta jo yhteydenottovaiheessa lupaa äänittää haastattelut nauhurilla. Työntekijöiltä kysyin lupaa ennen haastattelun aloittamista. Kerroin haastateltaville hävittäväni äänitteet opinnäytetyöni valmistuttua. Kaikki haastateltavat antoivat luvan äänittää haastattelut nauhurille. Mikäli olisin ollut pelkkien muistiinpanojen varassa, oleellisia seikkoja olisi voinut jäädä kirjaamatta. Lisäksi äänitettyä aineistoa oli myöhemmin helpompi käsitellä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 92.) Haastattelujen kesto oli yhteensä 153 minuuttia.

5.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysin aloitin purkamalla aineistot. Aineistojen purkamiseen käytin litterointia eli sana-sanaista puhtaaksikirjoitusta, jonka tein jokaisesta haastatteludialogista. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138.) Litteroitua aineistoa tuli 36 sivua. Aikaa litterointeihin kului noin viisitoista (15) tuntia. Haastatteluaineistojen puhtaaksikirjoittaminen sujui jouhevasti, sillä äänitteet olivat selkeitä ja osapuolten äänet kuuluivat hyvin nauhoilla.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysin myötä haastatteluaineisto muuttuu tutkittavan ilmiön teoreettiseksi kuvaukseksi. Aineiston analysoinnin vaiheessa tutkimusentarkoitus ja tutkimustehtävät ohjaavat analyysia, jolloin pysytään tutkimuksen kannalta olennaisissa asioissa. (Kylmä & Juvakka 2007, 66.) Aineiston analyysin pääperiaate on, että valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen tutkimustehtävään. Tutkimuksessani aineiston analyysitapa on ymmärtämiseen pyrkivä. (Hirsjärvi ym. 2007, 219.)

Sisällönanalyysi tutkimuksessani on teorialähtöinen, jolloin aineiston luokittelu perustuu käsitejärjestelmään ja analyysia ohjaa teemat (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 30). Aineiston analyysimenetelmänä käytin teemoittelua. Pilkoin keräämäni aineiston teemojen mukaan eli haastattelun teemat toimivat teemakortistona (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 21.4.2018). Lähdin tekemään analyysia lähtökohtanani teoreettiset käsitteet eli teemat, joiden ilmenemistä tarkastelin konkretiassa. Tätä kutsutaan deduktiiviseksi päättelyksi. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 24.) Etenin analyysissa aineistoja lukien teema kerrallaan. Keräsin niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin haastatteluista teemaan liittyvät ilmaisut erillisille tiedostoille kunkin teeman alle. Tein työntekijöiden ilmaisulle oman tiedoston ja asiakkaiden ilmaisulle oman tiedoston. Kehittämisehdotukset keräsin yhteen tiedostoon. Keräsin aineistoista teemojen alle ilmaisuja teoriaohjaavasti. Näitä ilmaisuja luokittelin pääluokkien eli teemojen sisällä alaluokiksi aineistolähtöisesti, jota kutsutaan induktiiviseksi päättelyksi. Induktiivisessa päättelyssä konkreettista aineistoa kuvataan käsitteellisesti (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 24).

Aineistoista Via Vis –väkivaltatyön teeman alaluokiksi muodostuivat työntekijöiden haastatteluista väkivalta erityisyys ja järjestölähtöisyys. Asiakkaiden haastatteluista Via Vis –väkivaltatyön alaluokiksi muodostuivat keskustelu apu, ilmapiiri, väkivalta erityisyys ja järjestölähtöisyys. Näitä olen kuvannut tuloksissa Via Vis –väkivaltatyö teeman alla. Asiakaslähtöisyys teeman alaluokiksi työn-

tekijöiden aineistoista muodostuivat asiantuntijuus ja vapaaehtoisuus. Asiakkaiden aineistoista alaluokiksi tulivat asiantuntijuus ja muuttumisen mahdollisuus. Luottamuksellisuus teeman alaluokkia olivat työntekijöiden aineistoissa luottamuksen rakentuminen, ilmapiiri ja vuorovaikutus. Asiakkaiden aineistoista luottamuksellisuuden alaluokiksi muodostuivat luottamuksen rakentuminen, tuki, aika ja vastavuoroisuus. Väkivallan ennaltaehkäisy teema muodostui työntekijöiden osalta alaluokista tulevaisuus orientaatio ja turvallisuus. Asiakkaiden aineistoista alaluokiksi muodostuivat turvallisuus, matalan kynnyksen palvelu ja tulevaisuus orientaatio. Näin aineistot tiivistyivät ja jäsentyivät. Alaluokkia olen kuvannut tutkimustuloksissa pääluokkien alla.

Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat tutkimuksen ydinasia, jotta tutkija saa vastauksia asettamiinsa tutkimustehtäviin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 207). Analyysivaiheen jälkeen, tutkimustulosten selvittyä, tulkitsin tuloksia. Tulkinnalla tarkoitan sitä, että pohdin analyysin tuloksia ja tein niistä omia johtopäätöksiä. Johtopäätöksillä vastaan asettamiini tutkimustehtäviin. (Hirsjärvi ym. 2002, 211–212.)

6 TULOKSET

6.1 Työntekijöiden kokemuksia valvotussa koevapaudessa olleiden tai yhdyskuntapalvelusta suorittaneiden asiakkaiden kanssa työskentelystä

6.1.1 Via Vis –väkivaltatyö

Aineistoista Via Vis –väkivaltatyön alaluokiksi muodostuivat järjestölähtöisyys ja väkivalta erityisyys. Työntekijät kuvaavat Via Vis –väkivaltatyötä ennaltaehkäiseväksi väkivaltatyöksi, jossa autetaan kodin ulkopuoliseen väkivaltaan syyllistyneitä tai väkivallalla oireilevia ihmisiä pääsemään irti väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Työntekijöiden mukaan Via Vis –väkivaltatyöllä tavoitellaan turvallisempaa yhteiskuntaa ja Oulua sekä turvallisempaa perhe-elämää sekä lapsuuksia. Lisäksi työntekijät nimeävät tavoitteiksi väkivallan käytön loppumisen tai vähenemisen. Via Vis –väkivaltatyöllä tavoitellaan ihmisen kokonaisvaltaista kohtaamista. Via Vis -väkivaltatyön teoreettiseksi viitekehyyksi työntekijät nimeävät sosiaalisen konstruktionismin ja eklektistisen työtavan.

”Minä haluaisin sillä tavoitella siis ylipäättään sitä kokonaisvaltaista ihmisen kohtaamista.”

Via Vis –väkivaltatyön käytännöistä työntekijät kertovat, että kohtaaminen pyritään tekemään asiakkaalle mahdollisimman tavalliseksi, helpoksi ja matalan kynnyksen kohtaamiseksi, jossa asiakas kohdataan tasavertaisesti, ihminen ihmisenä. Työskentely on tavoite orientoitunutta ja tulevaisuuteen suuntaavaa. Työntekijöiden kokemuksen mukaan luottamuksen myötä asiakkaat usein lähtevät mukaan työskentelyyn siten, että erilaisten työmenetelmien ja välineiden käyttö mahdollistuu asiakkaan kanssa. Työntekijät ovat kokeneet, että tuomiotaan suorittavien asiakkaiden kanssa työskentely ei sisällöltään juuri eroa asiakastyöstä. Tuomiota suorittavat asiakkaat ovat Rikosseuraamuslaitoksen alaisuudessa, joka työntekijöiden mukaan tuo erityisyyden työskentelyyn. Työntekijät kuvaavat, että Via Vis –väkivaltatyö toimii Rikosseuraamuslaitokselle palvelun tuottajana, mikä tarkoittaa sitä, että työskentelyssä on otettava huomioon työn tilaajan asettamat säännöt ja raamit, kuten esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus, jos asiakas ei saavu tapaamiseen tai ei ole tapaamiseen tullessa asiointikuntoinen. Rikosseuraamuslaitos voi myös esittää toiveita, joihin asiakkaan kanssa työskentelyssä olisi hyvä kiinnittää huomiota, esimerkiksi asiakkaan arjen hallinnan tukeminen.

”...koevapaudessa ja yhdyskuntapalveluksessa olevat on Rikosseuraamuslaitoksen alaisia...Via Vis tuottaa palvelua...sitoudutaan siihen Rikosseuraamuslaitoksen niinku niihin raameihin ja sääntöihin...työskentelyn sisältö niin tuota on sitte niinku Via Vis työntekijän käsissä.”

”..vankilan kanssa tehtävä yhteistyö on tarkempaa, yks-toimistolle se on minuutilleen se aikataulu jos on yhdyskuntapalvelussa...Mutta ite siitä asiakas asiakastyöstä niin mää en sitä hirviän paljo erilaisena nää...”

Työntekijöiden kokemuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyö eroaa muista sosiaalialan palveluista siten, että työ on väkivalta erityistä, jolloin osaaminen on spesifiä. Työntekijöiden kokemusten mukaan he ovat voineet toimia asiakkaan tukena ja auttaa häntä pääsemään takaisin palveluiden piiriin esimerkiksi työskentelemällä asiakkaan kanssa hänen asenteidensa osalta esimerkiksi julkisen sektorin työntekijöitä kohtaan. Työntekijät ovat kokeneet, että järjestölähtöisyys antaa mahdollisuuden toimia joustavammin, jolloin asiakas on mahdollista kohdata hänen omassa arjessaan esimerkiksi lähtemällä kaveriksi asioille. Lisäksi työntekijöiden kokemuksen mukaan työskentelyn vapaaehtoisuus helpottaa luottamuksellisen asiakassuhteen syntymistä ja asiakkaiden on helppompaa puhua, kun työntekijät työskentelevät ilman virkavastuuta.

6.1.2 Asiakaslähtöisyys

Asiakaslähtöisyys teeman alaluokiksi aineistoista muodostuivat asiantuntijuus ja vapaaehtoisuus, joita kuvaan tässä luvussa. Työntekijät kuvailevat Via Vis –väkivaltatyön asiakaslähtöisyyttä siten, että asiakas määrittelee tavoitteet työskentelylle sekä kuinka monta kertaa käy tapaamisissa. Via Vis –väkivaltatyössä työntekijät kokevat, että lähtökohtaisesti Via Vis –väkivaltatyö on asiakaslähtöistä, koska asiakkuus on aina vapaaehtoista ja perustuu täysin siihen, että asiakas itse vapaaehtoisesti tulee palvelun piiriin. Asiakas määrittelee motiivin, minkä vuoksi hakeutuu Via Vis –väkivaltatyön asiakkuuteen, mutta työntekijöiden kokemuksen mukaan motiivi usein muuttuu työskentelyn aikana.

”...asiakas määrittelee omat tavoitteet, määrittelee haluaako tulla ylipäättänsä Via Vis:siin, kuinka monta kertaa käy. Hän määrittelee ite minne hän haluaa mennä, minkälaista elämää.”

Käytännön työssä asiakaslähtöisyys näkyy palvelevana asenteena, tasavertaisuutena ja asiakkaan kunnioituksena. Käytännössä kokemus on osoittanut, että asiakaslähtöisyys näkyy siten, että asiakasta ei neuvota ja määrätä, miten hänen pitää toimia elämässään. Sen sijaan työntekijät kuvailevat, että asiakasta hienovaraisesti ohjataan. Työntekijä sanoo oman mielipiteensä, mutta ei asiakasta neuvoen, vaan näkökulmia antaen. Työntekijöiden mukaan Via Vis –väkivaltatyössä ajatellaan, että asiakas on oman elämänsä asiantuntija. Työntekijät kokevat, että erityistä asiakaslähtöisyydestä Via Vis –väkivaltatyössä tekee se, että asiakkuus ei velvoita asiakasta eikä palvelusta tipu pois milloinkaan. Lisäksi erityiseksi koetaan palvelun joustavuus, jolloin voidaan joustaa asiakkaan tarpeiden mukaan.

Työntekijät pitävät asiakaslähtöisyyttä työn arvona äärimmäisen tärkeänä ja merkittävänä, koko työskentelyn pohjana. Työntekijät kokevat, että asiakas voi kokea olevansa elämänsä asiantuntija ja määrittellä itse elämänsä suunnan, jossa työntekijän rooli on olla mukana eri positioista käsin esimerkiksi tasavertaisena tai asiantuntijana. Työntekijöiden mukaan asiantuntijuutta käytetään, kun on tarpeen. Muutoin työntekijät kohtaavat asiakkaan tasavertaisesti.

”...hän (asiakas) on ite kuitenkin se oman elämänsä asiantuntija...”

6.1.3 Luottamuksellisuus

Alaluokiksi luottamuksellisuus teemaan aineistoista nousivat luottamuksen rakentuminen, vuorovaikutus ja ilmapiiri. Näitä alaluokkia kuvaan tässä luvussa. Työntekijät kuvailevat luottamuksellisen vuorovaikutuksen tarkoittavan aitoutta vuorovaikutustilanteessa, jolloin asiakas huomaa, että työntekijä on aito oma itsensä. Työntekijöiden kokemuksen mukaan aitona oman itsenään olo mahdollistaa luottamuksellisen ja aidon vuorovaikutussuhteen syntyminen. Luottamuksellisuuden perustana koetaan olevan aidon ja ystävällisen vuorovaikutuksen. Työntekijöiden kokemuksen mukaan luottamuksen syntyminen myötä työskentelyn tuloksellisuus mahdollistuu esimerkiksi siten,

että asiakkaan luottaessa työntekijöihin hän sitoutuu käymään tapaamisissa. Lisäksi luottamuksellinen vuorovaikutus näkyy Via Vis –väkivaltayössä siten, että työ on asiakkaalle avointa ja rehellistä, jolloin asiakkaalle kerrotaan, mitä tietoja hänestä tallennetaan, minne ja ketä varten.

”...aito, ystävällinen vuorovaikutus on se luottamuksen perusta.”

Työntekijöiden kokemuksen mukaan tuomiotaan suorittavien asiakkaiden voi olla hankala luottaa työntekijöihin, sillä asiakkaiden elämänvaihe voi olla sellainen, että he ajattelevat luottamisen työntekijään olevan mahdotonta. Työntekijöiden kokemuksen mukaan toisille asiakkaille voi puolestaan olla vapauttavaa työskentely Rikosseuraamuslaitoksen ulkopuolella olevan työntekijän kanssa. Työntekijöiden kokemuksen mukaan tuomion pituudella on merkitystä luottamussuhteen syntymisen kannalta. Pidemmän aikaa kestävässä työskentelyssä luottamussuhde kokemuksen mukaan voi rakentua, kun taas lyhyempää tuomiota suorittava voi velvollisuuden vuoksi käydä keskustelemassa asioistaan. Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen syntymisen kannalta työntekijät ovat havainneet olevan merkitystä sillä, että asiakas on valvottua koevapautta tai yhdyskuntapalvelun edeltäen ollut jo Via Vis –väkivaltatyön asiakkaana. Tällöin luottamussuhteen rakentumisessa ollaan jo pidemmällä, eikä tuomion suorittamisen aloittaminen ole työntekijöiden havaintojen mukaan vaikuttanut negatiivisesti luottamussuhteeseen.

Työntekijöiden kokemuksen mukaan työskentelyn tavoitteena on saada aikaan luottamuksellinen vuorovaikutussuhde asiakkaan kanssa. Työntekijöiden mukaan luottamuksen saaminen ei ole koskaan helppoa. Työntekijät kokevat, että luottamuksellisuus rakentuu vuorovaikutuksen seurauksena esimerkiksi, miten valitset sanat, miten katsot asiakasta ja miten asennoidut.

6.1.4 Väkivallan ennaltaehkäisy

Turvallisuus ja tulevaisuus orientaatio muodostuivat aineistoista tämän pääluokan alaluokiksi. Ennalta ehkäisy Via Vis –väkivaltatyössä tarkoittaa työntekijöiden mukaan sitä, että asiakkaan kanssa työskennellään tavoitteena asiakkaan käyttämän väkivallan väheneminen tai loppuminen koko-

naan. Työntekijät kokevat, että väkivallan tekijöiden kanssa työskentelyllä ennaltaehkäistään tulevia väkivallan tekoja, kun työskennellään tavoitteellisesti väkivallan loppumiseksi. Ennaltaehkäisy voisi työntekijöiden mukaan tarkoittaa sitä, että työskentelyn painopiste olisi myös väkivallalla oireilevissa ihmisissä, jotka eivät ole vielä tehneet väkivallan tekoja. Väkivallan ennaltaehkäisy työntekijöiden kokemuksen mukaan näkyy Via Vis –väkivaltatyössä siten, että orientoidutaan tulevaisuuteen, jossa väkivallan käyttö on vähentynyt tai loppunut. Turvallisuus teema on työntekijöiden mukaan koko ajan läsnä työskentelyssä, jossa mietitään keinoja väkivaltatilanteen hallintaan. Nämä keinot ovat työntekijöiden mukaan esimerkiksi pysäyttävien ajatuksien miettiminen sekä mahdollisten riskitilanteiden mielikuvaharjoittelua. Työntekijät kertovat, että asiakkaalta ei kielletä väkivaltaisia ajatuksia, mutta pyritään ehkäisemään niiden toteutumista käytännössä. Väkivallan ennaltaehkäisy näkyy työntekijöiden mukaan konkreettisesti myös siten, että asiakkaalle tarjotaan paikka ja mahdollisuus puhua väkivaltaisista ajatuksista.

”kun ihminen pakkaa paljon ajatuksia sisäänsä niin jollakin tavalla niillä on tapana purkautua.”

6.2 Valvotussa koevapaudessa olleiden tai yhdyskuntapalvelua suorittaneiden asiakkaiden kokemuksia Via Vis -väkivaltatyöstä

6.2.1 Via Vis –väkivaltatyö

Aineistoista Via Vis –väkivaltatyön alaluokiksi muodostuivat järjestölähtöisyys, väkivalta erityisyys, keskusteluapu ja ilmapiiri. Kuvailen alaluokkia tässä luvussa. Asiakkaiden kokemusten mukaan Via Vis –väkivaltatyö on tarkoitettu ihmisille, jotta he oppisivat hallitsemaan omaa aggressiivista ja äkkipikaista käyttäytymistään. Asiakkaiden kokemusten mukaan Via Vis –väkivaltatyö on sitä, että ihmiset saisivat uusia toimintamalleja väkivaltatilanteisiin ja näkökulmia väkivaltaiseen käyttäytymiseensä, kuinka sitä voisi muuttaa väkivallattomampaan suuntaan. Asiakkaat kokevat, että Via Vis –väkivaltatyö on ihmisten ohjaamista ja tukemista vaikeissa elämäntilanteissa sekä tukemista rikoksettomaan elämään. Via Vis –väkivaltatyö on asiakkaiden kokemusten mukaan vankeusajan ja vankeusajan jälkeinen tukitoimi.

Asiakkaat kuvailevat Via Vis –väkivaltatyön merkitystä itselleen seuraavasti:

- on saanut keskustella ammattilaisten kanssa omasta aggressiivisuudesta
- on saanut keinoja oman väkivaltaisen käyttäytymisen hillintään ja oppinut uuden käyttäytymismallin, jonka avulla pystyy hillitsemään omaa aggressiivista käyttäytymistään
- on saanut tukea rikollisesta elämäntavasta irtaantumiseen
- on antanut uskoa muutoksen mahdollisuuteen itsessä
- on saanut olla asiakkuudessa, vaikka on mokannut asiakkuuden aikana (esimerkiksi tehnyt rikoksen tai retkahtanut päihteisiin)

Asiakkaat kuvailevat saamaansa konkreettista apua Via Vis –väkivaltatyöstä muun muassa siten, että on saanut apua siihen, kuinka välttää väkivallankäyttö tilanteissa, joissa sitä on tottunut käyttämään. Keskusteluapu ja sen myötä saadut uudet näkökulmat omille ajatuksille ovat asiakkaiden kokemusten mukaan apua, jota he ovat saaneet. Avuksi on koettu myös mahdollisuus vankeus-aikana käydä vankilan ulkopuolella tuen ja avun piirissä. Eräs asiakkaista kuvailee, että Via Vis –väkivaltatyö on saanut hänet tuntemaan uutta toivoa vaikeassa elämäntilanteessa. Asiakas kuvaa saaneensa uskoa, toivoa ja rohkeutta ja on kokenut, että häntä on kannustettu haastavassa elämäntilanteessaan eteenpäin.

Asiakkaiden kokemusten mukaan Via Vis –väkivaltatyössä on heti ensimmäisestä kerrasta alkaen keskusteltu väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Eräs asiakas kuvaa kokemustaan, että heti on menty siihen asiaan, minkä vuoksi hän on palveluun hakeutunut. Asiakkaiden kokemusten mukaan Via Vis –väkivaltatyössä on korostunut työn väkivalta erityisyys työntekijöiden ammattitaidossa. Muita eroja muihin sosiaalipalveluihin asiakkaiden kokemana on, että Via Vis –väkivaltatyössä ei ole tarvinnut pelätä kertomiensa asioiden kirjautuvan työntekijän toimesta johonkin järjestelmään, josta ne voivat myöhemmin tulla asiakasta vastaan. Tämän vuoksi eräs asiakkaista on kokenut voivansa olla rehellinen. Via Vis –väkivaltatyölle erityistä asiakkaiden kokemusten mukaan on työskentely-ympäristö eli työntekijät eivät istu pöydän takana. Erityiseksi yksi asiakkaista on kokenut ajan ja rauhan, joka hänelle on annettu kertoa asioistaan ja on luotettu hänen kertomaansa. Asiakkaat kuvailevat Via Vis –väkivaltatyössä olleen lämmin vastaanotto, eikä pieleen menneitä asioita ole kommentoitu epäasiallisesti. Via Vis –väkivaltatyössä asiakkaiden kokemusten mukaan erityistä on, että asioita voi anonyymisti, eikä työntekijöillä ole etukäteen asiakkaasta tietoa, ei ole sitoutumispakkoa ja tapaamisissa voi käydä oman elämäntilanteen mukaan. Asiakkaat pitävät erityisen tärkeänä ja merkittävänä sitä, että Via Vis –väkivaltatyöstä ei tipahda pois, vaikka ei kykenisi

sitoutumaan esimerkiksi päihteettömyyteen tai rikoksettomuuteen, vaan työskentely voi kaikesta huolimatta jatkua.

”...vaikka kuin on välissä ryssiny niin silti on ollu semmonen tervetullut lämmin vastaanotto. Ei oo lähetty vittuilemaan sitte niistä asioista.”

”...sä voit aina olla oma ittes elikkä että on se huono asia tai hyvä asia...”

6.2.2 Asiakslähtöisyys

Asiakslähtöisyys teeman alaluokiksi aineistoista muodostuivat asiantuntijuus ja muuttumisen mahdollisuus, joita kuvaan tässä luvussa. Asiakkaat ovat kokeneet, että heidän tarpeensa, toiveensa ja tavoitteensa on otettu huomioon työskentelyssä. Asiakkaat ovat kokeneet, että heidän tarpeensa ja tavoitteensa on otettu huomioon siten, että tapaamisissa keskustelut eivät noudattele ennalta suunniteltuja aihepiirejä, vaan keskustelut ovat kulkeneet asiakkaan elämäntilanteen mukaan. Tällöin apua ja tukea on onnistuneesti kohdennettu vallitsevaan tilanteeseen. Eräs asiakkaista on kokenut, että Via Vis –väkivaltatyössä asioita on kyseenalaistettu ohjaavasti tarjoten erilaisia näkökulmia asioihin. Asiakas on kuitenkin kokenut, että hänen kertomaansa ei ole kyseenalaistettu, vaan asiaa on katsottu useammalta kannalta.

”...joka ainoa kerta ne keskustelut ne ei oo mitää etukäteen räätälöityjä tai suunniteltuja vaa ne on aina sen elämäntilan sen mukaan mitä kulloinkin on asioita.”

”...pitää olla semmonen ohjaava kyky niinku tavallaan kyseenalaistaa asioita silleen ohjaavasti.”

Eräs asiakkaista on kokenut, että häntä on pidetty oman elämänsä asiantuntijana. Työskentelyssä tämä on ilmennyt siten, että asiakkaan omia ajatuksia suuttumuksen hallinnan keinoista on vahvistettu, kun työntekijä on todennut asiakkaan oivalluksen toimivaksi keinoksi. Asiakas on kokenut saaneensa vahvistusta omille ajatuksilleen väkivallan käytöstä, kuten muutoksen täytyy tapahtua

asiakkaassa itsessään, eikä ulkopuolisia tapahtumia tai ihmisiä pysty väkivallan keinoilla muuttamaan tai opettamaan. Asiakkaat ovat kokeneet, että heidän toiveensa on huomioitu esimerkiksi siten, että asiakas on saanut määrittää, kuinka syvällisesti jotakin asiaa haluaa tapaamisessa sillä kertaa käsitellä. Työntekijät ovat kunnioittaneet asiakkaan asettamia rajoja ja antaneet hänelle tarvitsemansa ajan, kunnes asiaa on voitu käsitellä. Tämän asiakkaat ovat niin ikään kokeneet heidän asiantuntijuutensa huomioimisena, että he itse tietävät mikä on heille hyväksi. Yksi asiakkaista on kokenut, että työntekijät ovat uskoneet hänen muuttumisensa olevan mahdollista. Asiakas kertoo nähneensä työntekijöistä, että nämä ovat alkaneet uskoa hänen muutokseensa. Kaksi asiakkaista uskoo, että työntekijät eivät tekisi tai jaksaisi tehdä väkivaltatyötä, mikäli eivät lähtökohtaisesti uskoisi ihmisen muuttumisen olevan mahdollista.

”...se on tässä ollu hyvä että se on annettu se oma aika ja rauha tuua ne asiat sitte.”

6.2.3 Luottamuksellisuus

Alaluokiksi luottamuksellisuus teemaan aineistoista nousivat luottamuksen rakentuminen, vastavuoroisuus, tuki ja aika. Näitä alaluokkia kuvaan tässä luvussa. Luottamuksellisuus asiakkaiden kokemana Via Vis –väkivaltatyössä tarkoittaa sitä, että keskustelujen sisällöt jäävät asiakkaan ja työntekijöiden välisiksi, minkä vuoksi asiakkaat ovat kokeneet voivansa olla rehellisiä asioistaan kertoessaan. Asiakkaiden kokemusten mukaan luottamuksen saavutettuaan on voinut puhua kaikenlaisista asioista.

Asiakkaat kuvailevat luottamuksen rakentuvan ajan myötä ja ajan kuluessa vahvistuvan. Asiakkaat kuvailevat luottamuksen rakentumista olona tai tunteena, jonka saa työntekijästä. Tähän vaikuttavat asiakkaiden kokemusten mukaan työntekijän eleet, tavat keskustella asioista ja keskustelujen kulut ja sisällöt. Eräs asiakkaista kokee luottamuksen rakentumisen kannalta edistäväksi tekijäksi sen, että työntekijät kertovat myös itsestään jotakin, jolloin syntyy vastavuoroisuutta. Asiakkaiden mukaan luottamuksen rakentumisessa ja etenkin ylläpitämisessä tuomiotaan suorittavien asiakkaiden vankilataustalla on olennaista merkitystä ja luottamuksen syntyminen kestää tämän vuoksi pitkään.

”...ensimmäiset kuukaudet...tai ensimmäiset kerrat...tarkkaili taikka mielti...et tota miten paljo uskaltaa sanoa...”

”...tääläki puhuttu ei vain mun asioista niinku teijänki asioista niin silläki niinku nähty puhutaan molempiin suuntiin...kerrotaan vähän itsestä jokainen...”

Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen syntymistä voi asiakkaiden kokemusten mukaan estää työntekijöiden vaihtuvuus tai uusien ihmisten, esimerkiksi opiskelijoiden, mukaan tulo työskentelyyn. Eräs asiakkaista kuvailee estäväksi tekijäksi työntekijän uteliaisuuden jotakin asiaa kohtaan, jolloin asiakkaalle herää epäily työntekijän tarkoitusperistä. Tämä aiheuttaa asiakkaan mukaan tunteen, että työntekijälle ei uskalla enää puhua asioistaan.

Asiakkaat kuvailevat käymiänsä keskusteluja työntekijöiden kanssa hyviksi, luottamuksellisiksi, avoimiksi, luonnollisiksi ja mielenkiintoisiksi. Asiakas on kokenut, että keskusteluissa on saanut puhua ja avata omia olotilojaan, joita tapaamisten välillä on ollut. Asiakkaat kuvailevat keskustelujen myötä saamaansa tukea uusien näkökulmien antaviksi. Asiakkaat ovat kokeneet, että heille on näytetty toisenlaista, väkivallatonta, suuntaa ja tarjottu parempaa, mutta ei kuitenkaan jankuttamalla ja käskyttämällä.

”...saanu avata omia raivo-oloja välillä ja niitä muuten turhanpäiväisiä oloja, kaikenlaisia oloja...”

”...hyvää suuntaa näytetty ja yritetty tarjota parempaa että ei oo niinkö tuputettu eikä ohjaamalla ohjattu mihinkään suuntaan ehkä syötetty semmosia pieniä siemeniä että mihin suuntaan vois ehkä lähteä ja näkemään ne asiat erilailla.”

6.2.4 Väkivallan ennaltaehkäisy

Turvallisuus, tulevaisuus orientaatio ja matalan kynnyksen palvelu muodostuivat aineistoista tämän pääluokan alaluokiksi. Asiakkaiden kokemusten mukaan väkivallan ennaltaehkäisy näkyy työskentelyssä erityisesti siten, että aina on mahdollista palata takaisin asiakkuuteen ottamalla itse työntekijöihin yhteyttä. Asiakkaat kuvailevat ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, mitä on mietitty tapaamisissa yhdessä mahdollisten riskitilanteiden varalle. Asiakkaiden kokemusten mukaan sillä on ollut

iso merkitys, että heillä on ollut paikka, jossa on voinut puhua ja käydä läpi tapahtuneita läheltä piti –tilanteita. Asiakkaat ovat kokeneet, että tapahtuneesta puhumisella on ollut iso merkitys nimenomaan ennaltaehkäisevässä mielessä. Eräs asiakkaista kuvailee elämän muutoksen jälkeistä asiakkuutta väkivallattoman ja turvallisen elämän ylläpitäjänä ja tukena väkivallattomassa elämässä. Asiakkaat kertovat väkivaltaisen käyttäytymisensä loppuneen Via Vis –väkivaltatyön asiakkuuden myötä. Eräs asiakkaista kuvailee, että työskentelyn myötä on ymmärtänyt olevan muitakin vaihtoehtoja kuin väkivaltainen käyttäytyminen. Asiakkaista yksi kuvaa työskentelyn merkityksen suurempana väkivallattoman elämän ylläpitämiseen kuin väkivallan käytön loppumiseen.

”...semmosia hetkiä että on ollu läheltä piti tilanteita niin on ollu se paikka sitte mistä on voinu lähtee puhumaan sitä asiaa ja tilannetta läpi.”

Ajatus väkivallasta on asiakkaiden kokemusten mukaan muuttunut työskentelyn myötä. Asiakkaista yksi kuvailee, että aikaisemmin on ajatellut väkivallan käytön olevan niin sanotun kovan jätäkän mittari ja väline toisten ihmisten opettamiseen. Eräs asiakkaista kertoo, että on työskentelyn kuluessa kyennyt myöntämään itsellensä olleensa väkivaltainen, kun aikaisemmin on kieltänyt sen. Via Vis –väkivaltatyön asiakkuus on antanut asiakkaiden elämään uutta suuntaa, kun he ovat saaneet välineitä hillitä väkivaltaista käyttäytymistään. Suhtautuminen väkivaltaan on asiakkaiden mukaan kokonaan muuttunut asiakkuuden myötä.

”...ku on saanu niitä ajatusmalleja nii ymmärtää itekki että mulla on muitaki vaihtoehtoja.”

6.3 Haastateltavien ehdotuksia Via Vis –väkivaltatyön kehittämiseksi valvotussa koevapaudessa olevien ja yhdyskuntapalvelua suorittavien asiakkaiden palvelun parantamiseksi

Rikosseuraamuslaitoksen kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen on työntekijöiden kokemusten mukaan olennainen osa työn kehittämistä. Rikosseuraamuslaitos on työn tilaaja eli valvotussa koevapaudessa olevien ja yhdyskuntapalvelua suorittavien asiakkaiden kohdalla tehdään sopimus Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Rikosseuraamuslaitoksen ajan tasalla pitäminen siitä, miten Via Vis -väkivaltatyössä kehitetään toimintaa ja miten henkilökunta päivittää omaa osaamistaan koulutuksilla on tärkeää. Työntekijä kokee, että suusanallinen tiedottaminen toimii tehokkaammin kuin esite.

”... jutellaan välillä heijänki (vankilan henkilökunnan) kanssaan hetki. Se on sitä millä tätä viiään tätä tietoisuutta paljon paremmin perille ku se, että laitetaan joku kuivakka lappu sillon tällön...”

Työntekijät kokevat, että asiakasohjautuvuuden edistämiseksi yhteyden pitäminen ja yhteistyön kehittäminen Rikosseuraamuslaitoksen kanssa olisi tärkeää. Asiakasohjauksissa ennakointia lisäämällä eli asiakkaiden ohjaamista Via Vis –väkivaltatyön palvelun piiriin ennen kuin valvottu koevapaus alkaa nähtäisiin olevan positiivista vaikutusta valvotun koevapauden aikaiseen työskentelyyn, kun luottamussuhde on jo ehtinyt mahdollisesti rakentua. Työntekijät näkevät tämän yhtenä kehittämisen kohteena, kuinka sitä yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa voisi alkaa kehittää.

”...työ pystyttäs alottaa jo esimerkiksi niinku vankilassa olo aikana ennen sitä koevapautta niin se on se juttu. ...se ennakoitas niin hyvissä ajoin että me tehtäis sitä työtä heijän kans jo ennen. Se luottamus ois saatu jo ennen ku se koevapaus alkaa.”

Yhden työntekijän ja yhden asiakkaan näkemyksien mukaan Via Vis –väkivaltatyön kehittäminen on yhteiskunnan muutosten mukana pysymistä ja väkivaltaan liittyvien ajan ilmiöiden tarkkailemista ja tarttumista niihin. Ajan ilmiöiden mukana pysymisessä henkilökunnan kouluttautuminen ja aktiivinen verkostoituminen nähdään keinona. Yksi tämän päivän trendeistä sosiaali- ja terveysalalla on kokemusasiantuntijuus. Yksi haastatteluista nousevista kehittämis ehdotuksista on kokemusasiantuntijuus toiminnan kehittäminen toimimaan siten, että tietoutta Via Vis –väkivaltatyöstä voitaisiin viedä kokemusasiantuntijan välityksellä esimerkiksi erilaisiin sosiaalialan palveluja tuottaviin yrityksiin.

”...pitääki kaiken kehittyä ku maailma muuttuu ja sen mukana pitää pysyä.”

Väkivallan ennalta ehkäisyn näkökulmasta kehittämis ehdotukseksi koetaan asiakkaiden tavoittaminen aikaisemmassa vaiheessa, kuin vasta sitten, kun väkivallan teko on jo tehtynä. Väkivallan ennaltaehkäisyn näkökulmasta työntekijöiden mukaan olisi tärkeää tavoittaa myös asiakkaita, jotka oireilevat väkivallalla, mutta eivät ole tehneet varsinaista väkivallan tekoa.

”...tehtäisiin töitä ihmisten kanssa, jotka vasta oireilee väkivallalla mutta realiteetti on se, että onko tällä hetkellä 100 prosenttia asiakkaista on jo käyttänyt väkivaltaa.”

7 TUTKIMUSTULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN KEHITTÄMISESSÄ

Tutkimuksesta saatuja tuloksia hyödynnetään Via Vis –väkivaltatyön kehittämisessä tuomiota suorittavien asiakkaiden palvelun parantamiseksi ja Rikosseuraamuslaitoksen tarpeisiin vastaamiseksi. Kehittämissuunnitelmana esiin nousi informaation jakaminen vangeille ja henkilökunnalle vankiloissa, joissa Via Vis –väkivaltatyön työntekijät käyvät kerran kuukaudessa tapaamassa asiakkaita. Kehittämissuunnitelmasuunnitelmassa painotettiin nimenomaan suusanallista tiedottamista, sillä se nähtiin tehokkaampana tiedottamisen keinona kuin paperisten informaatiolappujen jakaminen. Via Vis –väkivaltatyössä voitaisiin kehittää yhteistyössä lähivankiloiden kanssa vuosisuunnitelma, jossa Via Vis –väkivaltatyön työntekijät pitäisivät infotilaisuuden erikseen vangeille ja vankilan henkilökunnalle säännöllisesti, työntekijöille esimerkiksi kerran vuodessa ja vangeille esimerkiksi kolme kertaa vuodessa. Via Vis –väkivaltatyöllä on vankiloissa nimetyt yhteyshenkilöt, joiden kautta asiakkaat ohjautuvat. Monissa vankiloissa asiakkaiden kartoittaminen ja ohjaaminen työskentelyyn on pääsääntöisesti yhteyshenkilön vastuulla. Infotilaisuuksilla tavoittaisimme laajemmin vankilan henkilökuntaa. Tällä tavoin myös kehittämissuunnitelmissa esiin nousutta ennakointia ja työskentelyn aloittamista jo vankeusaikana valvottuun koevapauteen tulevien asiakkaiden kanssa voitaisiin tehostaa. Säännöllisillä infotilaisuuksilla vangeille myös voitaisiin tehostaa ennakointia, kun vangit itse voisivat ilmoittaa halukkuutensa osallistua työskentelyyn.

Kehittämissuunnitelmissa mainitaan Via Vis –väkivaltatyön kehittämisen kannalta tärkeänä yhteiskunnan muutoksessa mukana pysymisen, johon keinoina todetaan olevan verkostoituminen ja kouluttautuminen. Via Vis –väkivaltatyön työntekijät ovat käyneet koulutuksissa tarjonnan ja mielenkiinnon mukaan. Koulutuksiin ja verkostoihin osallistumisesta Via Vis –väkivaltatyössä olisi hyödyllistä tehdä suunnitelma lukukaudeksi kerrallaan, mihin koulutuksiin ja verkostoihin aiotaan osallistua, jotta voidaan tarkastella niiden ajankohtaisuutta. Lisäksi koulutussuunnitelmaa voisi teemoittaa vuosittain, mitä teemaa kulloinkin painotetaan ja kartoitetaan, mitä koulutuksia teemaan liittyen on. Tämän seurauksena voitaisiin tiedottaa yhteistyökumppaneille, kuten Rikosseuraamuslaitokselle, millaista osaamista Via Vis –väkivaltatyön työntekijät kartuttavat kulloinkin.

Via Vis –väkivaltatyön yksi rahoittajan määrittämistä osa-alueista on väkivaltatyön tutkimus ja kehittäminen. Väkivaltatyön kehittämiseen kuuluu, että Via Vis –väkivaltatyön työntekijät pitävät maksuttomia koulutuksia työstään ammattilaisille ja opiskelijoille. Tutkimustuloksissa saadaan arvokasta tietoa asiakastyöstä asiakkaiden kokemana, kuinka asiakkaat kokevat asiakaslähtöisyyden

ja luottamuksellisuuden. Näistä teemoista nousee asiakkaiden kokemana paljon tietoa, jota voidaan hyödyntää tulevaisuudessa Via Vis –väkivaltatyön koulutussisällöissä. Asiakkaiden kokemuksellista tietoa voidaan käyttää oppimateriaalina esimerkiksi mitä resursseja luottamussuhteen syntyminen edellyttää työmuodolta ja työntekijältä sekä mitkä tekijät voivat edistää tai estää luottamuksen syntymistä.

Edellä mainitsin, että Via Vis –väkivaltatyön yksi tavoite on tuottaa tutkimustietoa väkivaltatyöstä. Tutkimukseni tuloksissa nousi esiin yksi selkeä jatkotutkimuksen aihe. Kehittämisehdotuksena esitettiin, että Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiltä, tässä tapauksessa Pohjois-Suomen alueen vankiloiden ohjaajilta ja Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiltä, kysyttäisiin kokemuksia Via Vis –väkivaltatyöstä ja kehittämisehdotuksia. Lisäksi kehittämisehdotuksia kysyttäisiin erityisesti valvotun koevapauden ja yhdyskuntapalvelua suorittavien asiakkaiden kanssa työskentelellyyn. Tutkimuksessa voisi selvittää myös sitä, voitaisiinko niiden valvottuun koevapauteen tulevien asiakkaiden kohdalla ennakoitua tehostaa jotenkin, jotka valitsevat Via Vis –väkivaltatyön valvotun koevapauden toimintavelvoitteen osaksi. Vaihtoehtoisesti voidaan tehdä vapaamuotoinen kysely työntekijöille.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimustulosten vertaaminen aikaisempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen

Tutkimuksen mukaan järjestölähtöisyys koettiin Via Vis –väkivaltatyön erityispiirteenä ja asiakkaan kokonaisvaltaisen kohtaamisen mahdollistajana. Järjestölähtöinen työskentely tarkoittaa toimimista kolmannella sektorilla. Viranomaistyöhön liittyy kontrolliulottuvuus, jota järjestötyössä ei ole. Päänteiden käyttö, uudet väkivallan teot tai vankilatuomio eivät ole este asiakkaana olemiselle eivätkä katkaise asiakkuutta. Järjestölähtöisessä työssä asiakkaan rikosrekisteri tai diagnoosi eivät ole työntekijöiden tiedossa, jolloin asiakas kertoo tarinansa omalla tavallaan ja sen, mitä haluaa kertoa. Järjestölähtöisessä väkivaltatyössä asiakkaana olemiseen ei liity mitään vastikkeita eli ulkoista hyötyä ja asiakkailla on usein ensimmäinen tilaisuus kertoa oma tarinansa ilman pelkoa seuraamuksista. (Laine & Tuominen 2012, 52,54.) Karttusen (2014, 21) tekemän tutkimuksen mukaan Oulun alueella väkivallan tekijät eivät saaneet julkisista palveluista apua ongelmiinsa, sillä palveluita ei ollut riittävästi. Mikäli palveluita oli alueella, niiden saaminen oli puutteellista tai toiminta perustui määräaikaaisuuteen. Tutkimukseni mukaan asiakkaat kokivat Via Vis –väkivaltatyön määrajattomuuden työskentelyä edistäväksi tekijäksi, sillä asiakkaat kokivat määrittelemättömän ajan hyväksi asioiden käsittelemisessä.

Tutkimuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyö koettiin erityiseksi sosiaalialan palveluksi sen vuoksi, että avun piiristä ei putoa pois, jos retkahtaa päihteisiin tai joutuu vankilaan, vaan työskentely jatkuu, mikäli asiakas niin haluaa. Asiakkaat kokivat, että retkahtamisesta päihteisiin tai väkivallan käyttöön keskusteltiin puolueettomasti ja asiallisesti tapahtuneen jälkeen. Asiakkaan on tärkeä voida luottaa työntekijän ammatilliseen arvostelukykyyn, kuten siihen, miten työntekijä reagoi kullemaansa ja miten hän ottaa puheeksi asiakkaalle vaikeita asioita. Asiakkaalla on oltava turvallinen olo siitä, että hän saa osakseen kunnioitusta myös sen jälkeen, kun hän on kertonut elämäänsä vaikeuttavan salaisuuden työntekijälle. Työntekijä voi osoittaa kunnioitusta hyväksymällä asiakkaan ongelmien, vaikka ei hyväksyisi asiakkaansa tekoja. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 63.) Tutkimuksen mukaan väkivallan ennaltaehkäisemisessä merkittäväksi koettiin, että työntekijöille voi rehellisesti ja avoimesti puhua väkivaltaisista ajatuksista tai läheltä piti –tilanteista, joissa asiakas oli ollut osallisena tapaamisten välillä. Via Vis –väkivaltatyössä oli onnistuttu kohtaamaan asiakas kunnioittavasti, sillä asiakkaat kokivat voivansa olla rehellisiä kertoessaan asioistaan.

Tutkimuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyön työntekijät olivat onnistuneet kohtaamaan asiakkaat asiakaslähtöisesti, sillä asiakkaat kokivat saaneensa tarvitsemaansa tukea ja apua Via Vis –väkivaltatyöstä. Lisäksi asiakkaat kokivat saaneensa toivoa vaikeassa elämäntilanteessa ja vahvistusta omille ajatuksilleen, joita oli syntynyt väkivallan käyttöön liittyen. Tutkimuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyössä hyödynnettiin asiakkaan asiantuntemusta elämästään, kohdattiin asiakas tasavertaisesti ja hienovaraisesti ohjattiin tarjoten erilaisia näkökulmia asiakkaalle. Asiakkaan tasavertainen osallisuus palvelussa tarkoittaa vuorovaikutussuhdetta, jossa työntekijä kulkee asiakkaan rinnalla kanssakulkijana, jolloin asiakassuhde on enemmänkin yhteistyösuhde (Pohjola, 1997, 181). Asiakkaat kokivat tulleen kohdatuksi Via Vis –väkivaltatyössä tasavertaisesti, mutta saaneensa työntekijän asiantuntijuuden käyttöönsä tarvittaessa.

Yhteistyösuhde koettiin tutkimuksen mukaan siten, että vaikeidenkin aikojen aikana asiakkuus jatkui ja asiakas oli tervetullut Via Vis –väkivaltatyöhön. Via Vis –väkivaltatyössä asiakkaalle onnistuttiin yhteistyön tuloksena saamaan voimaannuttava kokemus. Yhteistyö työntekijän kanssa on asiakkaalle voimaannuttava sosiaalinen kokemus silloin, kun asiakkaalle välittyy työntekijän aito halu olla auttamassa, tunne ihmisarvon ja yksilöllisyyden kunnioittamisesta, usko asiakkaan omiin edellytyksiin ja toivo muutoksen mahdollisuudesta. Jokainen tapaaminen työntekijän kanssa voi vahvistaa asiakkaan omaa voimaa tai olla alistava, nöyryyttävä ja itsemääräämisoikeutta loukkaava kokemus. Kysymys ei ole käytettävissä olevista resursseista, vaan työntekijän tavasta toimia asiakkaan kanssa. (Kananoja, 2007, 108.)

Tutkimuksen mukaan luottamuksellisuus asiakkaan ja työntekijän välillä rakentuu hiljalleen ajan kanssa ja vahvistuu työskentelyn kuluessa. Asiakkaat kokivat saaneensa työntekijästä tietynlaisen tunnetilan itselleen, minkä myötä he kokivat luottamuksellisen suhteen olevan mahdollista rakentua. Asiakkaat eivät yksilöineet tunnetilaa tarkemmin. Vilén ym. (2008, 63, 64) kirjoittavat, että luottamuksen syntyminen työntekijään vaatii sen, että työntekijä osaa osoittaa kunnioitusta asiakasta kohtaan. Kunnioitus tuo mukanaan luottamusta. Merkittävää on, että asiakas voi luottaa työntekijän ammatillisuuteen ja siihen, että työntekijä pitää asiakkaan kertomat asiat luottamuksellisina. Tutkimukseni mukaan luottamuksellisuus asiakkaiden kokemana tarkoitti myös sitä, että keskustelujen sisällöt olivat työntekijän ja asiakkaan välisiä.

8.2 Tutkimuksen eettiset kysymykset

Opinnäytetyöni tekemistä ohjaa hyvä tieteellinen käytäntö ja ihmistieteisiin luettavaa tutkimusta koskevat eettiset periaatteet, joita ovat tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen ja yksityisyys sekä tietosuoja. Tutkimukseni tekemistä, etenkin tutkimusmenetelmänä olevan teemahaastattelun vuoksi, ohjaavat ennen muuta tutkimuseettiset periaatteet. Tutkijalla on monia lakisäätöisiä velvollisuuksia varsinkin, kun tutkimuskohteena on ihmisiä. Tällaisia velvollisuuksia ovat muun muassa informoiminen ja vaitiolo, joiden lisäksi tutkijalla on velvollisuus noudattaa tieteellistä rehellisyyttä ja huolellisuutta. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 80-81.) Opinnäytetyöni aihe huomioon ottaen tutkimuksen tekemisen oli oltava erityisen sensitiivistä, jolloin esimerkiksi anonymiteetin varmistaminen oli erityisen tärkeää. Tutkimuksessani kunnioitin haastateltavien itsemääräämis- ja osallistumisoikeutta, sillä opinnäytetyöhöni osallistuminen oli vapaaehtoista ja haastateltavilla oli mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa, milloin tahansa. Haastattelutilanteessa haastateltavilla oli oikeus itsemääräämisoikeuteen, jolloin he kertoivat vain sellaisista kokemuksista, jotka he halusivat tuoda julki tutkijalle. Kunnioitin haastateltavien yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta siten, että keskityin vain opinnäytetyöni kannalta olennaisiin vastauksiin ja tietoihin. Pyytäessäni osallistujia opinnäytetyöhöni otin huomioon tietoisuuden suostumuksen, jolloin välitin opinnäytetyöhön liittyvän tiedon osallistujille ja varmistin heidän ymmärtäneen asian, jonka jälkeen he tekivät vapaaehtoisen päätöksen suostuessaan haastateltaviksi opinnäytetyöhöni. (Välimäki & Lehtonen 2002, 724.)

Tutkimustietojen osalta vallitsee luottamuksellisuus, joka tarkoittaa sitä, että tutkimukseni yhteydessä saamiani tietoja en luovuta ulkopuolisille, enkä käytä tietoja muuhun kuin tutkimus tarkoitukseen. Opinnäytetyöhöni osallistuvien yksityisyys on otettu huomioon. Haastateltavien yksityisyyttä suojaan siten, että he jäävät anonyymeiksi, sillä henkilötiedoilla ei ole merkitystä tutkimustulosten kannalta. Myöskään haastateltavien sukupuoli ei ole olennaista tutkimustulosten kannalta. Haastateltavien asiakkaiden rangaistusten muodon erittelemisen, kuinka moni haastateltavista oli valvotussa koevapaudessa ja kuinka moni yhdyskuntapalvelussa, ei ole olennaista tutkimustulosten kannalta. Tutkimukseen osallistujilla on oikeus odottaa tutkijalta vastuuntuntoa, jolla tarkoitan, että olen vastuullinen tutkija läpi tutkimusprosessin. Vastuullisuus korostuu kaikenlaisen materiaalin huolellisessa säilyttämisessä, mikä liittyy opinnäytetyöhöni. Haastattelunauhoja purkaessani ja aineistoja käsitellessäni pidin huolta siitä, että kukaan ei päässyt lukemaan aineistoja tai kuulemaan nauhojen sisältöä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 129.)

Opinnäytetyössäni yksi merkittävä eettinen asia on se, että tutkimukseni koskettaa Via Vis –väkivaltatyön työntekijöiden tekemää työtä, jolloin tutkimustulosten esittelyssä vaaditaan hienotunteisuutta, jotta en tutkimuksellani loukkaa ketään. Olen pitänyt huolen siitä, että tutkimustuloksissa virheiden mahdollisuus on minimaalinen. (Niiniluoto 2002, 37.) Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten esittämisessä. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa myös omien tulosten esittämistä oikeassa valossa sekä tieteen avoimuuden ja kontrolloitavuuden periaatteen kunnioittamista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 130.) Opinnäytetyössäni olen noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä olemalla huolellinen esitellessäni tutkimustuloksia ja tarkkaavainen eettisten käytäntöjen osalta, jotta en loukkaa ketään tutkimuksellani.

Opinnäytetyöni aiheenvalinta on eettisesti perusteltua, sillä opinnäytetyöni tulee Via Vis –väkivaltatyön käyttöön. Via Vis –väkivaltatyön rahoittajana Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STEA) edellyttää toiminnalta myös tutkimustuloksia väkivaltatyöstä. Tutkimussuunnitelmani hyväksyttiin Oulun ammattikorkeakoulussa. Rikosseuraamuslaitos vastasi tutkimuslupa-anomukseeni myöntävästi. (Liite 2) Tein yhteistyösopimuksen Vuolle settlementti ry:n kanssa. (Liite 3)

8.3 Tutkimuksen luotettavuuskysymykset

Kaiken tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi arvioida jollakin tapaa, sillä tutkimuksen luotettavuuden arviointi on välttämätöntä tutkimustoiminnan, tieteellisen tiedon ja sen hyödyntämisen kannalta (Hirsjärvi ym. 2007, 227; Kylmä & Juvakka 2007, 127). Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja tutkijan käsitys itsestä tutkimuksensa keskeisenä tutkimusvälineenä. Laadullisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, jolloin luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2003, 210.) Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kannalta ydinasioita ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset ja tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta sen kaikissa vaiheissa (Hirsjärvi ym. 2007, 227). Olen kuvannut tutkimukseeni osallistujat ja paikat, joissa tutkimukseni on suoritettu luvussa Tutkimukseen osallistujat ja aineiston kerääminen. Aiemmissä luvuissa olen myös selostanut tutkimukseni etenemiseen liittyviä tapahtumia ja kuvannut myös tutkimukseni tekovaiheet.

Laadullista tutkimusta voidaan arvioida laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereillä. Kriteerit ovat uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. (Kylmä & Juvakka 2007, 127.) Uskottavuudella yhtenä luotettavuuden kriteereistä tarkoitetaan sitä, että tutkijan on tarkistettava vastaavatko hänen käsitteellistyksensä ja tulkintansa tutkittavien käsityksiä (Eskola & Suoranta 2003, 211). Opinnäytetyössäni uskottavuuden varmistaminen tarkoitti sitä, että haastattelutilanteissa varmistin aina joko lisäkysymyksillä tai toistamalla osallistujan kertoman hänelle, että olin ymmärtänyt asian niin kuin hän oli sen tarkoittanut. Sama tapahtui myös toisinpäin eli tarkensin haastattelutilanteissa esittämäni kysymystä osallistujalle, mikäli hän pyysi.

Vahvistettavuus laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerinä liittyy koko tutkimusprosessiin siten, että se edellyttää koko tutkimusprosessin kirjaamista niin, että toinen tutkija voi seurata prosessin kulkua pääpiirteittäin. Ideana on kuvata, miten tutkija on päätenyt tuloksiinsa ja johtopäätöksiinsä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Varsinaisen kirjallisen tuotoksen rinnalla, pidin vapaamuotoista työskentelyvihkoa, jossa kuvaan tutkimusprosessin eri vaiheissa tapahtuvaa pohdintaa ja arviointia olennaisista ja merkittävistä asioista tutkimukseni kannalta. Työskentelyvihkosta on mahdollista seurata ajallisesti opinnäytetyöni etenemistä.

Refleksiivisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkija on tietoinen omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijänä. Tutkijan on arvioitava, kuinka hän vaikuttaa aineistonsa ja tutkimusprosessiin. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Olen pyrkinyt tuomaan lähtökohtaani tutkijana esiin raporttini eri osioissa. Merkittävin tekijä tutkimuksen luotettavuuden kannalta on se, että työskentelen itse Via Vis –väkivalta-työssä, mikä on voinut heikentää tutkimukseni luotettavuutta. Tutkimukseen osallistuneiden asiakkaiden on ollut mahdotonta suhtautua minuun neutraalisti, kuten ehkä ulkopuoliseen tutkijaan. Toisaalta ajattelen, että tutkimuksen luotettavuuden kannalta on voinut olla etu, että olen asiakkaille tuttu henkilö, jonka kanssa on kehittynyt luottamuksellinen suhde. Tutkijana pyrin siihen, että vaikutukseni aineiston syntyyn oli mahdollisimman vähäinen. Tähän pyrin esimerkiksi siten, että haastattelutilanne oli osallistujalle mahdollisimman luonnollinen, ilmapiirin ollessa luottamuksellinen ja välitön.

Luotettavuuskriteerinä siirrettävyys tarkoittaa tutkimustulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin. Tutkijan on annettava riittävästi kuvailevaa tietoa tutkimuksen osallistujista ja ympäristöstä, jotta lukija voi arvioida tulosten siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Eskola & Suoranta (2003, 211-212) toteavat, että tutkimustulosten siirrettävyys on mahdollista tietyin ehdoin, vaikkakin yleisesti naturalistisessa paradigmassa katsotaan, että yleistyksiset eivät ole mahdollisia,

sosiaalisen todellisuuden monimuotoisuuden vuoksi. Tutkimukseni ei ole siirrettävissä, sillä tutkimukseni osallistujien kokemukset ovat ainutkertaisia ja tutkimus on sidoksissa Via Vis –väkivaltatyöhön. Tämän vuoksi tutkimustulosten siirtäminen jonkin muun väkivaltatyön kuvaamiseksi ei ole tarkoituksenmukaista.

8.4 Tutkimuksen tekemiseen liittyvää pohdintaa ja omat oppimiskokemukset

Tutkimukseni suunnittelun aloitin tutustumalla ja keräämällä aiheeseen liittyvää tutkimuksellista tietoa. Tässä kohtaa huomasin, että väkivaltatyöhön liittyvien aikaisempien tutkimusten kohderyhmänä ovat olleet pääsääntöisesti lähisuhdeväkivallan uhrin. Tekijöihin liittyvä tutkimustieto on pääasiassa tilastoja eri väkivaltarikoksista ja tekijöiden tyyppityä. Väkivaltakäyttäytymisestä ja aggressiivisuudesta on sen sijaan tutkittua tietoa saatavilla. Tutkimuksellista tietoa kerättyäni määrittelin käsitteet tutkimukseeni. Käsitteiden määrittely pohjautuu tutkimuksellisen tiedon ohella vahvasti Via Vis –väkivaltatyön tavoitteisiin ja arvoihin. Tämän jälkeen asetin tutkimustehtävät ja määrittelin tutkimuksen tavoitteet. Tutkimusaineiston keräsin teemahaastattelulla sen vuoksi, että kokemattomana tutkijana sain pidettyä haastattelun olennaisissa asioissa tutkimustehtävien ja tavoitteiden kannalta. Kaikki haastattelut onnistuivat mielestäni hyvin, koska jokaisessa haastattelussa käytiin tutkimuksen teemat läpi. Ilmapiiri haastatteluissa oli avoin ja luonteva. Haastatteluiden jälkeen litteroin haastattelut ja analysoin aineiston. Aineiston analysoinnin kuvaamisen koin haastavaksi. Tämän jälkeen kirjoitin tutkimukseni tulokset, johtopäätökset ja pohdinnan, jossa tuloksia ja tutkimuksellista tietoa yhdistetään.

Tutkimukseeni osallistuneilla työntekijöillä oli pitkä kokemus väkivallan tekijöiden kanssa työskentelystä, joten heillä oli paljon kokemuksellista tietoa sekä näkemyksiä työn kehittämiseen. Tutkimukseeni osallistuneilta asiakkailta sain monipuolista ja käytännönläheistä tietoa sekä uusia näkökulmia teemoihini. Asiakkaiden oli haastavampaa nimetä kehittämisehdotuksia Via Vis –väkivaltatyölle, koska heidän kokemuksensa mukaan heillä ei ollut vastaavasta työstä kokemusta, jolloin vertailupohja puuttui. Asiakkaiden kokemukset etenkin luottamussuhteen syntymisestä ja väkivallan ennaltaehkäisystä olivat itselleni uutta näkökulmaa tuovia ja todellisia oppimisen ja oivalluksen paikkoja. Erilaisilla asiakaspalautteilla voidaan kysyä asiakkaiden mielipiteitä palvelusta, mutta ainostaan tieteellinen tutkimus antaa mahdollisuuden useamman asiakkaan kanssa keskustella tietyistä aiheista rauhassa, kun se kuuluu tutkimukseen.

Edellisestä opinnäytetyön tekemisestä minulla on aikaa kahdeksan vuotta, joten paljon uusia oppimisen kokemuksia tuli opinnäytetyötä tehdessäni. Toisia asioita tutkimuksen tekemisessä pystyin syventämään viime kerrasta, mutta toisissa asioissa olin aivan alkutekijöissä. Edellisen opinnäytetyön tekemisen kokemuksen myötä koin haastatteluissa oloni varmaksi ja tiesin mitä olen tekemässä. Aineistoni oli mielestäni laaja ja erittäin antoisa, mutta analyysivaiheessa oli vaikeuksia aineiston järjestämisessä. Kaiken kaikkiaan koin opinnäytetyön prosessin erittäin opettavaiseksi, etenkin haastatteluiden tekemisestä olen erityisen kiitollinen kaikille osallistujille. Keräämäni aineisto antoi täysin uusia oivalluksia ammatillisesti ja koen saaneeni valtavasti oppia työhöni väkivaltatyöntekijänä.

Opinnäytetyöni aihe osoittautui ajankohtaiseksi tutkimuksen tekoaikana. Talven ja kevään 2018 aikana mediassa oli useaan kertaan julkituloja siitä, että rikoksen tekijöille ei auta pelkästään tuomiot, vaan he tarvitsevat myös hoidollista tukea ja apua, mikäli uusintarikollisuuteen halutaan vaikuttaa. Mediassa lausuttiin, että pelkästään rangaistuksia koventamalla ei ennalta ehkäistä uusia rikoksia, vaan rikoksen tekijöille on tarjottava myös psykososiaalista kuntoutusta. Tähän tarpeeseen Via Vis –väkivaltatyössä vastataan yhteiskunnan turvallisuuden ja rikosten ennalta ehkäisyn tavoitteiden täyttämiseksi. Rangaistus on seurausta ihmisen tekemästä rikoksesta ja niin kuuluu kin olla. Rikoksen tekemiseen ihmisellä puolestaan on jokin syy, jonka käsittelemiseen tarvitaan kuntouttavia palveluita tuomion suorittamisen rinnalle. Tällöin tullaan yhteen tärkeimmistä arvoista, jolla teen työtäni: ihmisen kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyön työntekijät olivat ensimmäisestä tapaamisesta alkaen ottaneet väkivallan käytön puheeksi asiakkaan kanssa, jolloin asiakkaalle oli tullut ymmärrys, että hänen väkivaltakäyttäytyminen on työn keskiössä. Asiakkaat kokivat työntekijöiden ammattitaidon väkivalta erityiseksi. Tutkimuksen mukaan työntekijät kokivat Via Vis –väkivaltatyössä erityiseksi järjestölähtöisyyden. Tutkimuksen mukaan järjestölähtöisyys Via Vis –väkivaltatyössä mahdollistaa toiminnan joustavuuden, vapaaehtoisuuden asiakkaalle, helpottaa luottamuksellisen asiakassuhteen syntymistä ja mahdollistaa asioinnin anonymisti. Tutkimuksen mukaan asiakkaat olivat saaneet Via Vis –väkivaltatyöstä keskusteluavun myötä uusia näkökulmia omaan ajatteluun, toivoa vaikeassa elämäntilanteessa ja kannustusta elämän suunnan muuttamisessa.

Tutkimuksen mukaan valvotun koevapauden tai yhdyskuntapalvelun suorittaminen Via Vis –väkivaltatyössä asettaa työskentelylle enemmänkin käytännön asioihin liittyviä velvoitteita kuin työskentelyn sisältöön. Työntekijät kokivat, että saavat asiakkaan kanssa yhdessä määritellä työn sisällön, mutta Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta on voinut esittää toiveita, joihin toivoisivat työskentelyssä kiinnitettävän huomiota. Asiakkaat kokivat Via Vis –väkivaltatyön tukitoimeksi niin vankeusaikana kuin sen jälkeen. Tutkimuksessa nousi esille ajatus siitä, että asiakkaiden ohjautuminen Via Vis –väkivaltatyön asiakkuuteen ennen valvotun koevapauden alkamista eli asiakkaan vielä vankilassa ollessa, olisi koevapauden aikaisen työskentelyn kannalta vaikuttavampaa. Perusteluna tälle esitettiin, että luottamussuhde olisi ehtinyt lähteä kehittymään ennen vankilasta valvotun koevapauteen siirtymistä.

Työntekijät kokivat asiakaslähtöisyyden Via Vis –väkivaltatyössä olevan sitä, että asiakas määrittelee tavoitteet työskentelylle sekä käyntitiheyden. Tutkimuksen mukaan työntekijät kokivat, että työskentelyn vapaaehtoisuus asiakkaalle on asiakaslähtöisyyttä. Tutkimuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyön työntekijät olivat onnistuneet kohtaamaan asiakkaat asiakaslähtöisesti, sillä asiakkaat kokivat tarpeidensa, toiveidensa ja tavoitteidensa tulleen huomioon otetuksi työskentelyssä. Asiakkaat kokivat asiakaslähtöisyydeksi sen, että työskentely ei ole ollut struktuuriin sidottua, vaan keskustelujen sisällöt ovat vastanneet asiakkaan sen hetkisiin tarpeisiin ja elämäntilanteeseen. Tutkimuksen mukaan asiakkaat kokivat asiakaslähtöisyydeksi heidän toiveidensa huomioon ottamisen työskentelyssä esimerkiksi siten, että työntekijät ovat antaneet asiakkaalle aikaa käsitellä asioita ja kunnioittaneet asiakkaan tahtia asioiden kertomisessa.

Tutkimustuloksista nousi esille ajan merkitys työskentelyssä niin asiakaslähtöisyyden kuin luottamuksellisuudenkin osalta. Asiakkaat kokivat työskentelyn, jossa lopettamispäivämäärää ei ole tiedossa työntekijöiden asettamana, itselleen turvallisenä, koska sai edetä omaan tahtiin elämäntarinaa kertoessaan sekä rakentaa luottamusta rauhassa tietäen ensituntuman jälkeen, että luottamuksen syntyminen on mahdollista. Valvotussa koevapaudessa ja yhdyskuntapalvelussa olevien asiakkaiden kohdalla työntekijät kokivat ajan olevan merkityksellistä siten, että mitä pidempi tuomion suorittamisaika on, sitä todennäköisemmin luottamuksellinen suhde asiakkaan kanssa ehtii syntyä.

Tutkimuksen mukaan luottamuksellisuus vuorovaikutuksessa näkyy työntekijän aitoutena ja omana itsenään olemisena. Työntekijät kokivat luottamuksellisuuden perustaksi aidon ja ystävällisen vuorovaikutuksen. Asiakkaat puolestaan kokivat luottamuksellisuuden syntyyn vaikuttaviksi tekijöiksi työntekijöiden eleet, tavat keskustella asioista, keskustelujen sisällöt ja kulut sekä sen, että työntekijät kertovat jotain itsestään. Tutkimuksen mukaan tämä synnyttää vastavuoroisuutta ja inhimillisyyttä työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Työntekijät kokivat, että asiakkaiden kanssa, jotka ovat ennen tuomion suorittamista olleet Via Vis –väkivaltatyön asiakkuudessa, ei tuomion suorittaminen vaikuta negatiivisesti jo syntyneeseen luottamussuhteeseen. Tutkimuksen mukaan asiakkaat koroostivat luottamuksen rakentumisessa ja etenkin ylläpitämisessä taustoillansa olevan suuri merkitys. Asiakkaat kokivat, että vankilassa olleella henkilöllä luottamuksen syntyminen kestää tavallista kauemmin. Luottamuksellisuuden syntymistä estäviksi tekijöiksi koettiin tutkimuksen mukaan työntekijöiden vaihtuvuus sekä erityinen työntekijöiden uteliaisuus jotakin asiakkaan asiaa kohtaan.

Väkivallan ennaltaehkäisy Via Vis –väkivaltatyössä koettiin työntekijöiden esille nostamana tavoitteelliseksi työskentelyksi väkivallan tekijöiden kanssa väkivallan loppumiseksi. Työntekijät kokivat työskentelyn tulevaisuusorientoitumisen, jossa asiakkaan väkivallan käyttö on loppunut tai vähentynyt, olevan väkivallan ennaltaehkäisyä. Tutkimuksen mukaan turvallisuus näkökulma työskennellessä väkivallan tekijöiden kanssa on esillä keskusteluissa, kun mietitään keinoja mahdollisten väkivaltatilanteiden hallintaan asiakkaan elämässä. Työntekijöiltä nousi toive asiakkaiden tavoittamisesta ennen kuin yhtään väkivallan tekoa on ehtinyt tapahtua, kun asiakas on huolissaan omasta väkivaltamyönteisestä ajattelustaan ja käyttäytymisestään.

Asiakkaat kokivat väkivallan ennaltaehkäisyn näkyvän Via Vis –väkivaltatyössä mahdollisuutena palata takaisin asiakkuuteen milloin tahansa ottamalla yhteyttä työntekijään. Tutkimuksen mukaan

väkivallan ennaltaehkäisyä koettiin mahdollisuus puhua väkivaltaisista ajatuksista ja teoista luotettavassa paikassa. Asiakkaat kokivat väkivallan ennaltaehkäisyn kannalta puhumisen väkivaltaista olevan merkittävässä asemassa. Keskusteluissa asiakkaat kokivat väkivallan ennaltaehkäisyn näkökulman näkyneen siten, että mahdollisia tulevia väkivallan käytön riskitilanteita on asiakkaan kanssa käyty keskustellen läpi ja pohdittu keinoja tilanteiden hallintaan ilman väkivaltaa.

Tutkimuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyötä toteutetaan oikea-aikaisesti asiakkaiden elämäntilanteet huomioiden. Ennalta suunnittelemaan ja strukturoimaton, narratiivisesti etenevä työskentely mahdollistaa asiakkaan kulloisenkin avun ja tarpeen kohtaamisen. Tutkimuksen mukaan valvotussa koevapaudessa tai yhdyskuntaseuraamuspalvelussa olevan asiakkaan kohdalla työskentelyn sisältöön tuomion suorittaminen ei olennaisesti vaikuta. Työn käytäntöihin esimerkiksi vapaaehtoisuuden osalta tuomion suorittaminen vaikuttaa siten, että asiakas on voinut valita Via Vis –väkivaltatyön vapaaehtoisesti osaksi tuomion suorittamista, mutta ei voi valita käyntitiheyttä itse ja sitoutuu työskentelyyn Rikosseuraamuslaitoksen sääntöjen mukaisesti.

Asiakkaat olivat lopettaneet väkivallan käyttämisen, mikä käy ilmi tutkimustuloksista. Asiakkaat kokivat saaneensa siihen apua Via Vis –väkivaltatyöstä, jossa heidän omaa ajatustaan väkivallan käyttämisen haitoista oli vahvistettu ja tarjottu sekä näkökulmia että keinoja väkivallattomaan elämään. Yksi asiakkaista koki Via Vis –väkivaltatyön työskentelyn myötä oivaltaneensa väkivaltaisen käyttäytymisensä mekanismia, jonka myötä väkivallan käytön lopettaminen oli mahdollistunut. Tutkimuksen mukaan Via Vis –väkivaltatyössä oltiin onnistuneesti tuettu asiakkaita kohti väkivallan käytön lopettamista.

LÄHTEET

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola. & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell Oy. 25-43.

Hartoneva, A., Mohell, U., Pajuoja, J. & Vartia M. 2015. Yhdyskuntaseuraamukset ja vankeus. Tietosanoma Oy. Tallinna 2015.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Sajavaara, P., Liikanen, P. & Remes, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 2.-3. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hirsjärvi, S., Sajavaara, P. & Remes, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 6.-8.painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpaja.

Kaarlejärvi, K. 2014. Via Vis –katuväkivaltatyö – Oulun seudun settlementti ry. Teoksessa J. Lindström & K. Kumlander (toim.) Järjestöjen monet roolit kriminaalisyössä. Auttamista, vaikuttamista, asiantuntemusta. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2014. Sarja F 25. 220-235.

Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018. Opinnäytetyöpankki. Viitattu 21.4.2018, <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/teemoittelu>.

Kananoja, A. 2007. Sosiaalityön asiakastyö, menetelmät ja orientaatio. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen, P. Marjamäki, K. Laiho, P. Sarvimäki, P. Karjalainen & M. Seppänen. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 98-116.

Karttunen, M. 2014. Kodin ulkopuolinen väkivalta ja siinä tehtävä työ Oulun seudulla. Oulun Seudun Settlementti Ry. Viitattu 30.4.2018, http://vuolleoulu.fi/vuolle/wp-content/uploads/2015/12/Kodin_ulkopuolisen_vakivaltatyon_tutkimus_lopullinen.pdf

Keronen, M. 2013. Asiakaslähtöisyys –olennainen tekijä sosiaalihuollossa. Viitattu 14.10.2017, <https://tesso.fi/artikkeli/asiakaslahtoisuus-olennainen-tekija-sosiaalihuollossa>

Kontsas, H. & Rissanen, P. 2009. Turvallisempi Oulu 2013. Oulun turvallisuussuunnitelma 2009-2012. Viitattu 2.4.2017, <http://www.ouka.fi/turvallisuus/turvallisuussuunnitelma.pdf>.

Kontsas, H. & Rissanen, P. 2013. Oulun turvallisuusohjelma 2013-2016. Viitattu 2.4.2017, http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/material/attachments/turvallisuussuunnittelu/turvallisuussuunnittelu/turvallisuussuunnitelmia/pohjois-pohjanmaa/zHiCLMbVH/Oulun_kaupungin_turvallisuusohjelma_2013-2016.pdf

Korkiakangas, M. 2005. Perheen voimavaroja etsimässä. Tapaustutkimus asiakaslähtöisistä työorientaatioista lastensuojelun perhetyössä. Lapin yliopisto.

Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Jyväskylä: Kirjapaino Oy.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Laine, M. & Tuominen, M. 2012. Ne ymmärtää katujen todellisuutta –Kokemuksia toisenlaisesta väkivaltatyöstä. Teoksessa Kvartti 1/2012 neljännesvuosijulkaisu. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tampere: Tammerprint Oy. 50-63.

Laki valvotusta koevapaudesta 28.3.2013/629. Viitattu 13.3.2017,
<http://finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2013/20130629?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=koevapaus>

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WS Bookwell Oy.

Lauerma, H. 2009. Pahuuden anatomia. Pahuus, hulluus, poikkeavuus. Porvoo: Ws Bookwell.

Mattila, K-P. 2010. Asiakkaana ihminen. Työnä huolenpito ja auttaminen. Juva: Ws Bookwell Oy.

Mäkipää, L. 2010. Valvotun koevapauden toimeenpano ja sovellettavuus. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 249. Helsinki: Hakapaino Oy.

Määttä, P. 2001. Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Niiniluoto, I. 2002. Tieteen tunnuspiirteet. Teoksessa S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J. Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Tampere: Tammerpaino, 30-41.

Oikeusministeriö 2005. Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi. Lausuntotiivistelmä. Lausuntoja ja selvityksiä 2005:25. Viitattu 2.4.2017, http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75772/omls_2005_25.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Outinen, M., Holma, T. & Lempinen, K. 1994. Laatu ja asiakas: Laatu-työskentely sosiaali- ja terveysalalla. Juva: WSOY.

Outinen, M., Lempinen, K., Holma, T. & Haverinen, R. 1999. Seitsemän laatupolkua. Vaihtoehtoja laadunhallintaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Parkkila, H. 2014. Via Vis hankkeen vaikuttavuusanalyysi. ”Mun stressihormonit on ainaki 90 pinnalla tullu alaspäin”. Viitattu 30.4.2018, http://vuolleoulu.fi/vuolle/wp-content/uploads/2015/11/ViaVisVaikuttavuusanalyysi_uusin-11.pdf

Pohjola, A. 1997. Asiaa asiakkaalta. Teoksessa Salmela, T. (toim.) Autetaanko asiakasta –palvel-laanko potilasta? Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 168-186.

Rikoksantorjuntaneuvosto 2017. Viitattu 8.9.2017, <http://rikoksantorjunta.fi/vakivalta>.

Rikoksantorjuntaneuvosto 2005. Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi. Viitattu 2.4.2017, http://www.rikoksantorjunta.fi/material/attachments/rtn/rtn/julkaisut/julkaisutomjartn/kansallinenvaki-vallanvahentamishjelma/6EHErfn3X/RTN_kansvvhjelmaehdotus.pdf

Rikoslaki 19.12.1889/39, Viitattu 13.3.2017, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Rikoslaki>

Rikosseuraamuslaitos. 2016. Erweko Oy.

Rikosseuraamuslaitos 2016. Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2016. Viitattu 30.3.2018, http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/A7VZux0I3/2016-02_Rikosseuraamusasiakkaat_1.5.2016.pdf

Ritvanen, H. 2014. Aggredi – järjestöjen tekemä työ vankien kanssa. Teoksessa Lindström, J. & Kumlander, K. (toim.) Järjestöjen monet roolit kriminaalityössä. Auttamista, vaikuttamista, asiantuntemusta. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2014. Sarja F 25. 205-216.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2016. Rikosoikeus. Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Liettua: BALTO print.

Tilastokeskus 2017. Väkivaltarikokset. Viitattu 29.3.2018, <http://www.findikaattori.fi/fi/57>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Välimäki, M. & Lehtonen, J. 2002. Tietoon perustuvan suostumuksen ongelmia. Lääketieteellinen tutkimuksen etiikka. Duodecim; 118:723-727.

Teemat: Via Vis –väkivaltatyö, väkivallan ennalta ehkäisy, asiakaslähtöisyys, luottamuksellisuus

Asiakas:

Via Vis –väkivaltatyö: kokemukset ja kehittämisehdotukset

Via Vis –väkivaltatyön sisältö ja merkitys asiakkaalle

Väkivallan ennalta ehkäisy: kokemukset ja kehittämisehdotukset

Via Vis –väkivaltatyön työskentelyn vaikutus ennalta ehkäisevästi asiakkaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen

Asiakaslähtöisyys: kokemukset ja kehittämisehdotukset

Asiakkaan tarpeiden ja toiveiden kuuleminen

Asiakas oman elämänsä asiantuntija

Luottamuksellisuus: kokemukset ja kehittämisehdotukset

Luottamussuhteen syntyminen ja ylläpitäminen

Tuki: väkivallattoman elämän tavoittelu

Työntekijä:

Via Vis –väkivaltatyö: kokemukset ja kehittämisehdotukset

Via Vis –väkivaltatyön sisältö ja tavoitteet

Väkivallan ennalta ehkäisy: kokemukset ja kehittämisehdotukset

Via Vis -väkivaltatyön mahdollisuudet vaikuttaa ennalta ehkäisevästi asiakkaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen

Asiakaslähtöisyys: kokemukset ja kehittämisehdotukset

Asiakaslähtöisyyden toteutuminen työskentelyssä

Luottamuksellisuus: kokemukset ja kehittämissuhteet

Luottamussuhteen syntyminen ja ylläpitäminen

Tutkimuslupa

20.11.2017

48/332/2017

Ulla Elsilä

Hakemuksenne 20.11.2017

Tutkimuslupahakemus

Olet hakenut Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Oulun ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystieteiden opinnäytettä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii yliopettaja Kaisa Koivisto.

Tutkimuksen aihe

Valvotussa koevapaudessa yhdyskuntapalvelussa olevien asiakkaiden kokemuksia ja kehittämisideoita sekä Via Vis-väkivaltatyön työntekijöiden kokemuksia ja kehittämisideoita Via Vis-väkivaltatyöstä

Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat Via Vis —väkivaltatyön asiakkaat, jotka ovat olleet tai ovat tutkimuksen tekoheikelläjoko valvotussa koevapaudessa tai yhdyskuntapalvelussa Via Vis:n asiakkaana. Kohderyhmänä ovat myös Via Vis — väkivaltatyön työntekijät. Kohderyhmästä teemahaastateltaviksi pyydetään kahta työntekijää ja viittä asiakasta.

Lupahakemus

Haette lupaa haastattelujen suorittamiselle.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Sellaisia henkilöitä ei voi kuitenkaan tavoitella Rikosseuraamuslaitoksen kautta, jotka ovat jo suorittaneet koevapauden ja vapautuneet tai jotka ovat jo suorittaneet yhdyskuntaseuraamuksensa.

Koevapaudessa olevien vankien haastattelut tulee tehdä kyseisen vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella.

Vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoistaja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt

Osoite Puhelin Telekopio Sähköpostiosoite Lintulahdenkuja 4 029 56 88500 029
56 88446 kirjaamo.rise@om.fi
00530 HELSINKI

2(2)

ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta häirtää yksikön muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastol Ie. Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön peter.blomster@om.fi. Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Pauli Nieminen
kehitysjohtaja

Peter Blomster
erikoistutkija

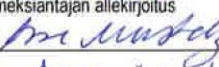
OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

I Toimijat		
Tekijä (Opiskelija)	Etunimi	Sukunimi
	Ulla	Elsilä
	Osoite	Sähköpostiosoite
	Punellnumero	Tutkinto-ohjelma
		Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen
Toimeksiantaja	Organisaation nimi	
	Vuolle Settlementti ry	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Jani Kaisto	Nahkatehtaankatu 2, 90430 Oulu
	Puhelin	Sähköposti jani.kaisto@vuolleoulu.fi
	044 786 1631	
Oulun ammattikorkeakoulu	Yksikön nimi	
	Kontinkaan kampus, Sosiaali- ja terveysala	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Kaisa Koivisto	Kiviharjuntie 4, 90220 Oulu
	Puhelin	Sähköposti kaisa.koivisto@oamk.fi
	050 4008782	
Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu	Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on Tekijällä. Ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön lavanomaiseen ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu anlamaan Tekijän käylyöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat julkiset tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantaja-organisaation näkökulmasta. Jos opinnäytetyön tekeminen edellyttää salassa pidettävien tietojen tarkastelemista, laaditaan sille tarvittaessa erillinen salassaoitoisuus.	
Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus	Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen, Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon Opinnäytetyö raportoidaan ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto Theseukseen (http://www.theseus.fi) tai Oulun ammattikorkeakoulun Intraan. Opinnäytetyötoimijat päättävät raportoinnitavan opinnäytetyön valmistuttua. Tekijä, Toimeksiantaja ja Ohjaava opettaja siloutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä oiddättvmmän kävttämstä hvvähseen toisen osauolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoia ilman erillistä luoa	
II Suunnitelma		

Opinnäytetyö	Aihe/työnimi Via Vis -väkivaltatyön valvotussa koevapaudessa ja yhdyskuntapalvelussa olevien asiakkaiden kokemuksia ja kehittämisehdotuksia Via Vis -väkivaltatyöstä sekä työntekijöiden kokemuksia ja kehittämisehdotuksia Via Vis -väkivaltatyöstä.
--------------	--

	Kehittämis-/tutkimustehtävän tavoite ja tulos Tavoitteena on selvittää asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia ja kehittämisehdotuksia Via Vis -väkivaltatyöstä valvotun koevapauden ja yhdyskuntapalvelun toimintavelvoitteena. Tuloksena tulee olemaan Via Vis -väkivaltatyön jäsentäminen ja työn auki kirjoittaminen valvotun koevapauden ja yhdyskuntapalvelun osana sekä työn kehittäminen. Tuloksena tulee olemaan myös esite asiakkaille ja Rikosseuraamuslaitokselle millaista palvelua Via Vis väkivaltatö voi tarjota valvotun koevapauden ja yhdyskuntapalvelun toimintavelvoite aikanaan.	
	Keskeiset menetelmät Aineiston keruumenetelmänä on haastattelu, jonka teemoina ovat Via Vis -väkivaltatyö, ennalta ehkäisy, asiakaslähtöisyys ja vuorovaikutuksellinen tukeminen. Sisällön analysointimenetelmänä käytetään teemoittelu.	
	Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemisestä	C] Kyllä Ei
	Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja	Kyllä
	Toimeksiantaja hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan	Kyllä Ei
	Tarkempi selvitys opinnäytetyösuunnitelmassa 10.11.2017	
Allekirjoitus	Hyväksyn opinnäytetyön toteutuksen ja ohjauksen Toimijat ja Suunnitelma —kohdissa esitetyllä tavalla.	
	Päivämäärä 13.11.2017	Ohjaajan opettajan allekirjoitus <i>Liisa Kivistö</i>
III Sopimusehdot		

<p>Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja soveluksiin</p>	<p>B, C tai O,</p> <p>A Käyttöoikeuden luovutus (ei muunteluoikeutta) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelija).</p> <p>Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita, Toimeksiantajalla ei ole oikeutta muuttaa opinnäytetyötä ilman Tekijän lupaa Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa 31.12.2090 saakka.</p> <p>Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, loimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan,</p> <p>B Käyttöoikeuden luovutus (sisältää muunteluoikeuden) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelija).</p> <p>Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita sekä tehdä siihen levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____, _____ .20 _____ saakka</p> <p>Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.</p> <p>C Taloudelliset tekijänoikeudet luovutetaan kokonaan toimeksiantajalle Tekijä (Opiskelija) luovuttaa Toimeksiantajalle kaikki opinnäytetyöhön ja sen tuloksiin liittyvät taloudelliset tekijänoikeudet. Toimeksiantajalla on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaiset oikeudet edelleen kolmannelle osapuolelle Tekijää kuulematta ja tehdä levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset,</p> <p>Oikeuksiensiiirtoon sisältyy, mutta ei rajoitu, kaikki oikeudet muuntaa, välittää, esittää julkisesti ja levittää tallennetta, siirtää se toiselle medialle ja valmistaa kopioita (myös otteita) esittämistä, myyntiä, vuokraamista tai muuta levittämistä varten hyödyntämällä sähköistä, analogista tai digitaaliteknologiaa, cd- ja dvd-formaatteja, multimediaa, printtimediaa, tietoverkkoja ja videovuokrausjärjestelmiä ja muita vastaavia teknologisia ratkaisuja jakelutavasta riippumatta</p> <p>Tekijä vakuuttaa, että hänellä on oikeus luovuttaa kaikki edellä mainitut oikeudet, ja että kyseiset oikeudet eivät Tekijän parhaan tiedon mukaan loukkaa kolmansien osapuolten oikeuksia</p> <p>Toimeksiantaja luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinointissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan,</p> <p>D Tekijänoikeuksista soûitaan erikseen Tekijä ja Toimeksiantaja ovat sopineet opinnäytetyön ja sen tulosten tekijänoikeuksista luovuttamisesta seuraavaa:</p> <p>_____</p>
<p>Korvaukset</p>	<p>Valitaan E, F tai G.</p> <p>E Korvauksena tehdystä työstä ja/tai tekijänoikeuksien luovuttamisesta Toimeksiantaja maksaa Tekijälle _____ € korvauksen _____'20 mennessä</p> <p>F Korvauksesta on sovittu erikseen.</p> <p>G Tekijälle ei makseta korvauksia tehdystä työstä eikä tekijänoikeuksien luovuttamisesta</p> <p>Työsuhde Mahdollisesta työsuhteesta Toimeksiantaja ja Tekijä sopivat erikseen. Opinnäytetyötä tekevät opiskelijat ovat Oulun ammattikorkeakoulun tapaturmavakuutuksen sriSSä, mikäli heillä ei ole Osuhdettao inn Wt n Toimeksianta- n.</p>
<p>Opinnäytetyön kustannukset</p>	<p>Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat Toimeksiantaja ja Tekijä keskenään. Ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>
<p>Allekirjoitukset</p>	<p>Olemme sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta tässä sopimuksessa sovitulla tavalla Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika on 3052018</p> <p>_____</p>

Päivämäärä 10.11.2017	Tekijän (Opiskelijan) allekirjoitus Ulla Esiö
Päivämäärä 10.11.2017	Toimeksiantajan allekirjoitus Anne Mustakangas-Mäkelä

D Opiskelijapalvelut Opiskelijapalvelut Kotkantien kampus Teuvo Pakkalan kadun kampus

Kotkantie I, 90250 Oulu

Teuvo Pakkalan katu 19, 90130 Oulu

OIO 272 1152010272 1154 opiskelijapalvelut.kotkantie@oamk.fi opiskelijapalvelut.liike@oamk.fi

E Opiskelijapalvelut Professorintien kampus

Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu 010 272 1156 opiskelijapalvelut.sote@oamk.fi

TUTKIMUSLUPAKYSELY

Opinnäytetyöni tavoitteena on Via Vis –väkivaltatyön kehittäminen valvotussa koevapaudessa olevien tai olleiden ja yhdyskuntapalvelua suorittavien tai suorittaneiden asiakkaiden kokemusten pohjalta. Lisäksi haastattelen työntekijöitä heidän kokemuksistaan ko. ryhmien kanssa työskentelystä Via Vis –väkivaltatyössä. Via Vis –väkivaltatyön kehittäminen edellyttää uuden tutkimustiedon tuottamista, jotta työ saadaan paremmin vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin ja odotuksiin. Tutkimukseni tuloksia tulen käyttämään ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöni raportissa, jossa kokemukset ja kehittämisehdotukset Via Vis –väkivaltatyöstä tulevat esiin. Tutkimukseni tuloksia voidaan käyttää Via Vis –väkivaltatyön markkinointiin niin asiakkaille kuin yhteistyötaholle, joka tässä tapauksessa on Rikosseuraamuslaitos.

Aineistoa käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti ja käytetään vain tutkimustarkoituksiin eikä kenenkään henkilöllisyys tule esille tuloksia raportoidessa. Haastatteluaineistot tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua.

Haluan osallistua tutkimukseen ja annan luvan haastatteluni hyödyntämiseen tutkimustarkoituksessa.

Nimi: _____

OULUSSA ____/____ ____

Allekirjoitus _____